

บทที่ ๑

นโยบายรัฐบาลด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเสริมสร้างความสมานฉันท์แก่คนในชาติ

๑. นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาสังคม

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งเพื่อให้คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม โดยมีนโยบาย ดังนี้

๑) ส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความร่วมมือกันในการกอบกู้และฟื้นฟูประเทศชาติในทุกด้าน โดยการสรุปบทเรียนจากปัญหาความแตกแยกไร้ฉันทานและความล้มเหลวในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในอดีต แล้วนำมาปรับความเข้าใจของประชาชนสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหที่เน้นความสมานฉันท์ของคนในชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมการเผยแพร่ตัวอย่างของความร่วมมือที่ดี และมีความสุขของทุกชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๒) จัดทำแผนปฏิรูปสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานคุณธรรมร่วมกับภาคประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน และสถาบันศาสนา เพื่อสร้างสังคมไทยที่ไม่ทอดทิ้งกัน สังคมที่ชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคมเข้มแข็ง สังคมคุณธรรม และสังคมประชาธิปไตย

๓) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาคูณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษา จะเน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษาและท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ

๔) พัฒนาสุขภาพของประชาชนให้ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิต สังคม และปัญญา โดยการปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่เน้นการมีส่วนร่วม และพัฒนาระบบบริการสุขภาพทั้งยามปกติและฉุกเฉินที่สมดุลทั้งการเสริมสร้างสุขภาพ การป้องกันโรค การบริการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง และเป็นธรรม และจะเสนอให้มีการออกพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

๕) ส่งเสริมกีฬาพื้นฐานและกีฬามวลชน เพื่อให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสได้เล่นกีฬา และออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและสมรรถภาพที่ดี มุ่งเน้นการปลูกฝังความมีน้ำใจนักกีฬาให้เป็นค่านิยมเกิดความสมานฉันท์ของคนในชาติ สนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศและอาชีพไปสู่มาตรฐานในระดับสากล

๖) สร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคม ให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสิทธิชุมชน โดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรอาสาสมัคร ภาคธุรกิจ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา รวมทั้งการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การดูแลเด็กและเยาวชน คนพิการ คนสูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส การสนับสนุนสิทธิสตรี ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๗) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน บนฐานของวัฒนธรรมไทย และใช้สื่อทุกรูปแบบในการสร้างสรรค์สังคม รักษา สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย ตลอดจนสร้างความสามัคคี เอื้ออาทร สมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ

๘) ปฏิรูประบบกระบวนการยุติธรรมโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ปรับปรุงระบบการสืบสวนสอบสวน การกลั่นกรองคดีและการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดี การควบคุม และฟื้นฟูผู้กระทำผิด คุ่มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีการสร้างทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งให้ชุมชนมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท และป้องกัน ฝ่าละอองอาชญากรรม เพื่อลดปริมาณคดีความสูญเสียจากอาชญากรรม และความขัดแย้งของสังคม

๙) ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยนำระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีมาตรฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๒. ความสอดคล้องระหว่างนโยบายรัฐบาลกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม

จากนโยบายดังกล่าว สามารถจำแนกเป็นภารกิจหลักได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. รักษา สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติ และท้องถิ่น
๒. สร้างสรรค์สังคม สร้างความสามัคคี เอื้ออาทร สมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ
๓. ส่งเสริมทุกภาคส่วนเพื่อร่วมพัฒนาสังคม เชิดชูคุณค่า และจิตวิญญาณของความเป็นไทย

วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทั้งแบบเชิงรุกและเชิงรับเพื่อเป็นการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความสมดุลพร้อม ๆ กันไป โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของกระทรวง คือ **“เป็นองค์กรในการบูรณาการศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ประชาชน เพื่อความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีวิถีชีวิตที่ดีงามบนพื้นฐานวัฒนธรรม นำสู่สังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน”**

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว พร้อมกับการดำเนินงานที่มุ่งไปสู่การพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ กระทรวงจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ รักษา สืบต่อวัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง

๑. ศึกษาวิจัย อนุรักษ์มรดกทรัพย์สินทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมให้เป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

๒. ส่งเสริมฟื้นฟู สืบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย

๓. ฟื้นฟู สืบต่อภูมิปัญญาไทย

๔. อารักขาวัฒนธรรมระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างค่านิยม จิตสำนึก และภูมิปัญญาคนไทย

๑. สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

๒. ส่งเสริมให้เกิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางศิลปะ และวัฒนธรรม ด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตลอดชีวิต

๓. ส่งเสริมการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๔. การสร้างค่านิยม จิตสำนึกให้สังคมไทยในกลุ่มคนทุกกลุ่ม ทุกระดับให้เห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ นำทุนวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

๑. การศึกษาวิจัยและประยุกต์ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓. ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ

๔. ใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นสื่อในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

๑. ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมด้วยตนเอง

๒. ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการการบริการ การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

๓. บูรณาการความร่วมมือและสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

๔. แก่กฎหมาย ระเบียบ และกำหนดคุณภาพ มาตรฐาน ตลอดจนการวิจัย การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

๓. การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามนโยบายรัฐบาลของกระทรวงวัฒนธรรม

เนื่องด้วยในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้มีการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติเป็นนโยบายที่สำคัญของหน่วยงาน และส่วนราชการต่าง ๆ โดยเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ข้อคิดเห็นในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

❖ ศาสตราจารย์ประเวศ วะสี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ได้แสดงความคิดเห็นว่า งานวัฒนธรรมเป็นงานที่ยากที่สุดแต่เป็นงานสำคัญที่สุด การพัฒนาต้องใช้วัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง เพราะวัฒนธรรมคือฐานรากของสังคม เปรียบเหมือนต้นไม้ต้องมีรากฉันทิ ด้ต้องมีราก รากของสังคม คือ วัฒนธรรม

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้เคยกล่าววิจารณ์ว่า การศึกษาของไทย ๑๐๐ กว่าปี ที่ผ่านมา เป็นการศึกษาที่ตัดรากวัฒนธรรม เพราะการเรียนของไทยใช้ตำราเป็นตัวตั้ง ขาดรากฐานวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกัน ตำราที่นำมาใช้แปลมาจากที่อื่นได้มาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ อาจเรียกว่าวิทยาศาสตร์ แต่สังคมควรใช้วัฒนธรรมเป็นฐานวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ

การศึกษาของไทยที่ผ่านมาใช้ตำราเป็นฐานโดยทิ้งวัฒนธรรม ปัญหาใหญ่เราต้องพยายามหาวิธีการทำงานให้ได้ การทำงานของกระทรวงวัฒนธรรมควรทำงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ หมายถึงการทำงาน ให้คนอื่นทำ หรือทำงานร่วมกัน เรื่องดี ๆ ต้องให้คนอื่นทำ และทำกันทั้งประเทศ นโยบายที่สำคัญจะคงอยู่ต่อไปในรูปแบบของกฎหมาย หรือแผน

หลักการทำงานของกระทรวงวัฒนธรรมต้องใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะสามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งหมด เพราะหากใช้วิชาการเป็นหลัก อาจจะหาจุดร่วมกันในการดำเนินงานไม่ได้

ขณะนี้ ทุกกระทรวงต้องการให้สังคมเป็นสังคมที่ดีงามและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ทุกกระทรวงสามารถดำเนินงานร่วมกันได้ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงวัฒนธรรม ฯลฯ ดังนั้น ต้องตั้งความมุ่งมั่นร่วมกันถึงจะเกิดผลสำเร็จร่วมกัน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

เรื่องคุณธรรมจริยธรรมต้องดำเนินการร่วมกัน โดยยึดโยงกับโครงสร้างการดำเนินงานของแต่ละส่วนราชการ เช่น เรื่องโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ นำเรื่องคุณธรรมนำความรู้เป็นเรื่องใหญ่ โรงเรียนเป็นโครงสร้างที่กว้างมาก ถ้าโรงเรียนปรับตัวจะเกิดผลทั่วประเทศ โดยการลดการเรียนการสอนที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง ใช้ชีวิตจริงปฏิบัติจริงเป็นตัวตั้ง เรียนรู้จากชีวิตจริง คือ งานวัฒนธรรมถ้าปฏิบัติได้ทุกโรงเรียนก็แสดงว่าโรงเรียนทั้งหมดเข้ามาในงานวัฒนธรรมแล้ว ปัจจุบันเด็กไม่อยากคุยกับพ่อแม่ เพราะคุยกับพ่อแม่แล้วไม่ได้คะแนน แต่การพูดคุยกับพ่อแม่เป็นวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมครอบคลุมความรู้ในตัวคน ความรู้ในตัวคนได้มาจากวิถีชีวิต คือ วัฒนธรรม ถ้าเราเคารพความรู้ในตัวคน คนไทยทุกคนกลายเป็นคนมีเกียรติ แต่ถ้าเราเคารพความรู้ในตำรา คนส่วนน้อยเท่านั้นที่มีเกียรติ เรื่องของโรงเรียนทำกับกระทรวงศึกษาธิการ บางเรื่องต้องทำข้อตกลงระหว่างกระทรวง บางเรื่องต้องทำข้อตกลงหลายกระทรวง ดังนั้น ต้องปรับให้การศึกษายู่บนฐานวัฒนธรรม

ในการพัฒนาองค์กรศาสนาให้เข้มแข็ง โดยกรมการศาสนาอาจร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตลอดจนภาคธุรกิจต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือกันบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งองค์กรทางศาสนา ทั้งวัด มัสยิด และอื่น ๆ เช่น ศาสนาพุทธ โดยการพัฒนาวัดให้ร่มรื่น สะอาด มีกิจกรรมสอนวิปัสสนา จัดกิจกรรมที่มีประโยชน์จะทำให้ลูกหลานทั้งผู้สูงอายุมาร่วมกันทำกิจกรรมในตอนเช้า และรับกลับในตอนเย็น

ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีกว่า ๗๐,๐๐๐ หมู่บ้านกว่า ๗,๐๐๐ ตำบล จึงควรสนับสนุนให้มีการวิจัยประวัติศาสตร์ตำบล จัดทำพิพิธภัณฑ์ตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือในการรวมคนในชุมชนร่วมกันศึกษา ค้นคว้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และจัดทำพิพิธภัณฑ์โดยไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างการดำเนินงานของชุมชน เช่นที่จังหวัดแพร่ ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน อาทิ กระทรวงสาธารณสุข โดย (สปสจ.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพ อบต. โรงพยาบาลชุมชนสมทบด้วย ซึ่งหากทุกชุมชนดำเนินการเช่นนี้ ทุกชุมชนก็จะมีกองทุนชุมชนเป็นเงินทุนของชุมชนตนเองได้

งานที่กระทรวงวัฒนธรรม ควรดำเนินการคือ

๑. เสริมสร้างสังคมที่ดีงาม “สังคมต้องไม่ทอดทิ้งกัน” โดยการสำรวจว่ามีใครในสังคมถูกทอดทิ้ง สามารถทำได้โดย อบต. กับประชาคมตำบลสำรวจบุคคลที่ถูกทอดทิ้ง เพื่อให้การช่วยเหลือเบื้องต้นภายใน ๓ เดือน กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณ เพราะกระทรวงสาธารณสุขมีงบประมาณอยู่แล้วโดยร่วมกันทำ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงาม สังคมไม่ทอดทิ้งกัน

๒. จัดทำแผนที่คนดี ด้วยวิธีคิดที่ดีว่า ความดีมีอยู่แล้ว และมีอยู่ทั่วไป กระทรวงวัฒนธรรมควรทำให้เป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลาย ด้วยการให้โรงเรียน ชุมชน วัด ร่วมมือกันจัดทำแผนที่คนดี โดยใช้สื่อนำเสนอคนดี จิตใจดี ด้วยการถ่ายรูป ติดโปสเตอร์ VCD ซึ่งเป็นการใช้สื่อสร้างสรรค์ขยายความดีซึ่งในเรื่องนี้ศูนย์คุณธรรมฯ ได้ดำเนินการนำร่องไว้บ้างแล้ว

❖ ศาสตราจารย์พิเศษ เอกวิทย์ ณ ถลาง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่าการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้สำเร็จ มีได้ ๒ รูปแบบ คือ

๑. รัฐบาลดำเนินการเองตามแบบราชการโดยการเสนอโครงการ และดำเนินการตามแผนที่กำหนดใช้งบประมาณหมด ประเมินผ่าน แต่ผลที่เกิดกับประเทศไทยอย่างไรไม่อาจประเมินได้

๒. ดำเนินการโดยการกระตุ้น พิจารณาจากความต้องการของประชาชน โดยประชาชนเป็นเจ้าของเรื่อง รัฐบาลเป็นผู้ช่วยในส่วนที่ประชาชนไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ตัวอย่างเช่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมาแห้งแล้ง ชาวนาอดอยากมาก ชาวบ้านต้องการน้ำ ต้องการสระใหญ่ จึงไปขอให้นายอำเภอช่วยขุดสระใหญ่ให้ ต่อมาชาวบ้านคิดเองว่าจะทำอย่างไรให้อยู่ดีมีสุข จึงช่วยกันปลูกผักสวนครัวรอบหมู่บ้านไว้เก็บกิน มีวัดเป็นผู้ดูแล มีชาวบ้านเป็นกรรมการลงขันเก็บเงินเดือนละ ๑ บาท เพื่อซื้อน้ำมันส่งพืชผลไปตามหมู่บ้าน ผลที่ได้ชาวบ้านมีน้ำใช้ มีพืชผักกินตลอดปี ซึ่งเป็นความสุขของชาวบ้าน

ดังนั้น งานที่จะคิดดำเนินการต้องดูไปถึงจุดว่าเกิดอะไรขึ้นกับประชาชนถ้าทำตามนั้นซึ่งแตกต่างเราตั้งเรื่องขึ้นคิดจะทำเอง เราเป็นเจ้าของงานและเราลงมือทำ เราพบว่าเราทำเสร็จแล้ว แต่ชาวบ้านได้อะไรจริงจังหรือเปล่า ได้ความเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ สมความปรารถนาหรือเปล่าเราไม่ทราบ ถึงเวลาแล้วที่เราจะเปลี่ยนแปลงวิธีการ

เราเป็นหน่วยราชการจัดทำแผนกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ เมื่อได้นโยบาย และยุทธศาสตร์แล้วต้องแน่ใจว่านโยบายและยุทธศาสตร์เข้าถึงชาวบ้าน และชาวบ้านทำเป็น ชาวบ้านทำได้ ราชการช่วยในสิ่งที่ชาวบ้านต้องการให้ช่วย ให้ประยุกต์ทำกับทุกแผน

ในประเด็นเรื่อง การส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของวัด ควรได้มีการคัดกรองก่อน ทั้งนี้ อาจทำได้โดย

- การจัดทำสื่อ VDO ธรรมะ เพื่อถ่ายทอดคำสอนจากพระผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นที่ยอมรับ เผยแพร่ไปยังโรงเรียน ชุมชน

- จัดทำ Work shop กับพระอาจารย์ โดยการปลูกจลา วิชานา สรุปรประเด็นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง

ดังนั้น ขอให้เปลี่ยนยุทธวิธีการทำงาน ไม่ต้องเปลี่ยนโครงการ แต่เปลี่ยนวิธีการ และยุทธศาสตร์ ผลจะเกิดกับประชาชน ตัวอย่าง สอนให้คนเข้าหากัน แทนที่จะโกรธกัน เช่น นายกรัฐมนตรีท่านได้ดำเนินการแล้ว โดยการขอโทษ พูดน้อย ๆ แต่มีความจริงใจ ปรากฏว่า มุสลิม หรืออื่น ๆ ก็เข้าใจกัน เริ่มเคลื่อนไหวหันหน้าเข้าหากันร่วมมือกันทำอะไรให้ดีขึ้น มีความจริงใจ และจับยุทธศาสตร์ให้ถูกต้อง ควรจะทำอะไร

การจัดสรรงบประมาณและแผน ต้องให้ประชาชนเป็นคนดำเนินการ ส่วนราชการสนับสนุน มุ่งให้ประชาชนมีความสำเร็จ ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วก็สามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกแขนง

❖ นายพงษ์ศักดิ์ พัยคมวิเชียร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กล่าวถึงความสำคัญของการใช้สื่อเป็นเครื่องมือการดำเนินงานว่า สื่อเป็นของประชาชนทุกคน ควรทำสื่อให้มีคุณภาพเป็นพื้นฐานความเข้าใจ ปัญหาการทำงานในระบบราชการ หรืองบประมาณขึ้นอยู่กับ การสื่อสาร การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ การสื่อสารเพื่อความเข้าใจ เข้าใจตามที่เราส่งสื่อสาร เข้าใจตามที่เราวางแผนไว้ ความเข้าใจคือ ความสำคัญ ไม่ใช่การส่งสารแล้ว ได้รับสารเท่านั้น เพราะการประเมินในระบบราชการประเมินว่าได้ทำงานตามที่ได้รับงบประมาณ ไม่ได้ประเมินผลการดำเนินงาน ดังนั้น ควรได้ศึกษาว่า การสื่อสารแล้ว ประชาชนเข้าใจและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร นำสิ่งนั้นออกมาส่งเป็นสารใหม่ เพื่อให้คนอื่นที่ไม่ได้รับสารเข้าใจสาร ตามที่ส่งไปแล้ว ทำให้คนมีชีวิตเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม จริยธรรม

ดังนั้น งานในปี ๒๕๕๐ ควรไปเก็บของเก่าที่อยู่แล้วมาเผยแพร่อย่างมีหลักการ มีเทคนิค วิธีทำให้คนเข้าใจได้สูงสุด ทำสื่อน่าสนใจ น่าติดตาม มีผลไปถึงคนรับสาร เปลี่ยนทัศนคติตามสิ่งที่เราต้องให้เกิดในสังคม เช่น รายการชีวิตใหม่เปลี่ยนตีภายใน ๗ วัน อบรมอาชีพขยายผลเป็นกิจกรรมใหม่ หาสื่อเผยแพร่ เพื่อให้คนได้เห็นว่าได้จริง รวบรวมสรรพสิ่งที่ทำไว้แล้วมาทำให้ทันสมัย ในบริบทของคนรุ่นใหม่ เลือกสื่อที่เหมาะสม เช่น โทรทัศน์ วิทยุท้องถิ่น ประสานงานหาหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความชำนาญเฉพาะ หานักสื่อสาร นักประดิษฐ์ ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ทำสื่อให้มีคุณภาพ หาคคนที่เข้าใจเรื่องสื่อออกเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจ

❖ นายสมนึก พิมลเสถียร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กล่าวว่า การดำเนินงานวัฒนธรรม ควรดำเนินงานควบคู่กับนโยบายจังหวัด ด้วยงานวัฒนธรรม ควรดำเนินการร่วมกับคนอื่น เช่น บ้าน ครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และชุมชน วัฒนธรรมเข้าไปสร้างมิติบูรณาการส่วนอื่น ๆ การที่จะให้เข้าใจวัฒนธรรม คุณธรรม จะต้องเริ่ม การให้ความรู้ การสั่งสอน การเป็นตัวอย่างที่ดีและแนวทางสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องสร้าง วัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับประชาชน ดังนั้น วัฒนธรรมและองค์กร องค์กรความรู้อาจต้องกำหนดเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์กำหนดแนวทาง กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และจัดทำเป็นแผนระยะสั้น/ระยะยาว โดยการบูรณาการกับเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งจะให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรจะได้ง่าย

บทที่ ๒

หลักธรรมทางศาสนา : หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรม ความสมานฉันท์ และเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตลอดมานับแต่โบราณ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นคนดีมีคุณธรรม ทำให้สังคมไทยมีความสงบเรียบร้อยประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงเป็นปึกแผ่นมาจนถึงทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงมาจนถึงวันนี้ ได้ทรงครองแผ่นดินโดยธรรมตามหลักทศพิธราชธรรม ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทำให้ศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทยมีความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีต่อกัน

ในรัชกาลปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมงานด้านพระพุทธศาสนาในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะ โดยพระองค์ทรงดำรงตนเป็นแบบอย่างของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีทรงนำหลักการครองแผ่นดินโดยธรรมตามหลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการมาบริหารกิจการบ้านเมือง และทรงดำรงพระองค์อยู่ในทำนองคลองธรรมตลอดรัชสมัยของการครองสิริราชสมบัติ ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกของศาสนาอื่น ๆ อย่างเท่าเทียม ทำให้ศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทยมีความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีต่อกัน เช่นเดียวกับที่พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตได้ทรงปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนี้พระองค์ยังทรงส่งเสริมให้พสกนิกรของพระองค์นำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง โดยทรงนำหลักคุณธรรมมากล่าวถึงในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยในวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ ในที่นี้จะขออัญเชิญพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างความสมานฉันท์แก่คนในชาติที่ควรอัญเชิญมากล่าวถึงในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

๑. **กระแสพระราชดำรัสคุณธรรม ๔ ประการ** ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบรมมหาราชวัติราชเจ้า เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๕ ความตอนหนึ่งว่า “...คุณธรรมที่ทุกคนควรจะต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ **ประการแรก** คือ การรักษาความลับ ความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม **ประการที่สอง** คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น **ประการที่สาม** คือ การอดทน อดกลั้น อดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความซื่อ ความซื่อสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด **ประการที่สี่** คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์...”

๒. พระบรมราชาบาทในเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติแก่ประชาชน ซึ่งทรงได้พระราชทานในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ เมื่อเสด็จออกมหาสมาคม ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม ว่า “...คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรักความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง...”

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎ กติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิด จิตใจ และการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดี ที่เจริญนี้ ยังมีพร้อมมูลอยู่ในกายในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่าประเทศไทยจะดำรงมั่นอยู่ได้ตลอดไป จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ได้รักษาจิตใจและคุณธรรมนี้ไว้ให้เหนียวแน่น และถ่ายทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไปอย่าให้ขาดสาย เพื่อให้ประเทศไทยของเราดำรงยืนยงอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งในปัจจุบันและในภายภาคหน้า”

๓. **กระแสพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง** ที่ทรงได้พระราชทานแก่คณะผู้แทนสมาคมนักการศาสนา ครู นักเรียน มหาวิทยาลัย ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ความตอนหนึ่งว่า “...ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้บ้านเมืองพออยู่ พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งอธิษฐาน ปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่ดี ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยพออยู่ พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่า พอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ...”

๒. แนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริจึงประกอบด้วยหลักการ หลักวิชาการ และหลักธรรมหลายประการ ดังต่อไปนี้

๑) เป็นปรัชญาแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

๒) เป็นปรัชญาในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

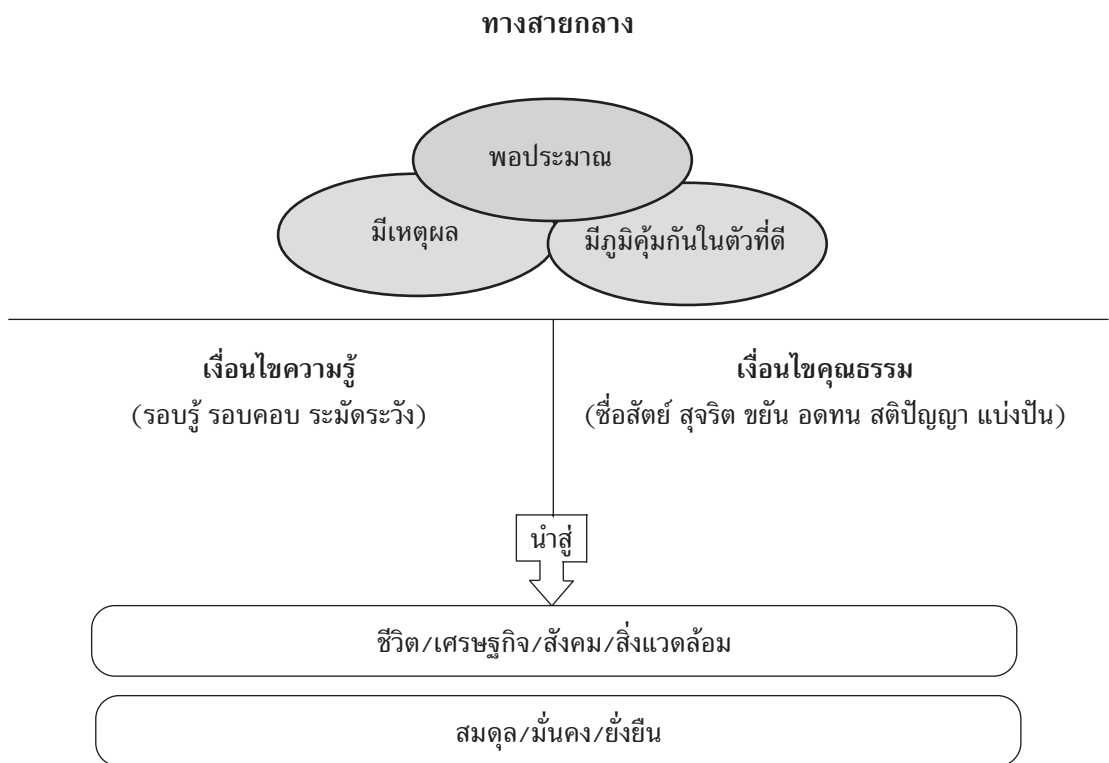
๓) จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๔) ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ
ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก

๕) จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ
มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

๖) จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ
ทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต
ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

สรุป กรอบแนวคิดในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พฤศจิกายน ๒๕๔๙, หน้า ๑๕

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีมิติ ๔ ด้าน

๑) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

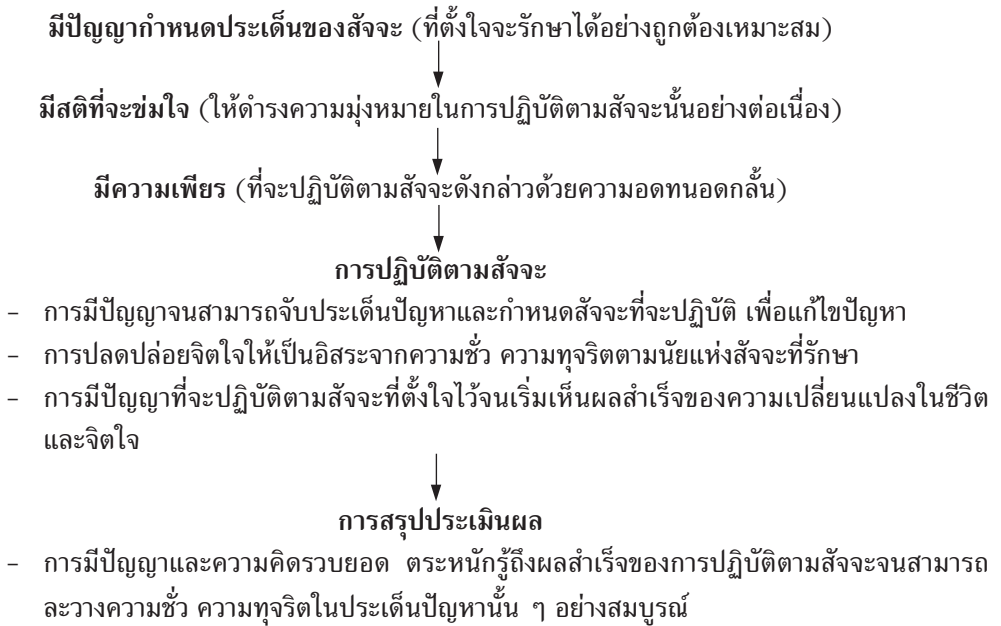
เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตนตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตนตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามอัตภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

๒) มิติทางด้านจิตใจ โดยบูรณาการนำหลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาจิตใจของมนุษย์

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยการเริ่มต้นที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติทางสายกลางตามหลักพระพุทธศาสนาหรือมัชฌิมาปฏิปทา

หากกล่าว ความสอดคล้องระหว่างหลักธรรมคำสอนทางศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเชิงพระพุทธศาสนา โดยนัยแล้วเศรษฐกิจพอเพียงมีรากฐานมาจากคุณธรรม ๔ ประการ หรือฆราวาสธรรม ๔ คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิต พึ่งตนเอง ไม่หลงฟุ้งเพื่อไปตามกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม รวมทั้งสอดคล้องกับอริยมรรค ๘ ได้แก่ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (การดำริชอบ) สัมมาวาจา (การเจรจาชอบ) สัมมากัมมัณฑะ (การงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) สัมมาสติ (การระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (การมีจิตตั้งมั่นชอบ) ซึ่งบุคคลที่จะปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ๔ ประการ ฆราวาสธรรม ๔ และอริยมรรค ๘ ได้ ต้องมี **หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา** เป็นพื้นฐาน

ดังที่สุนัย เศรษฐบุญสร้าง ได้นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักคุณธรรม ๔ ประการว่า หลักคุณธรรมดังกล่าวไม่ใช่หลักประพฤติปฏิบัติจริยธรรม ๔ เรื่องที่แยกเป็นอิสระจากกันได้แต่เป็นชุดของกระบวนการชุดหนึ่งที่ประกอบด้วยขั้นตอนของการพัฒนาการ ๔ ขั้นตอน ซึ่งเป็นพลังที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของมนุษย์ คล้ายคลึงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

นอกจากนั้น หลักไตรสิกขาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอื่น ๆ อยู่หลายประการ ดังเช่น *ศาสนาอิสลาม* ตามหลักคำสอนของศาสนานบีมุฮัมมัดที่ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ที่มีความสุขที่แท้จริงคือผู้ที่ได้รับอิสลาม เขาได้รับปัจจัยอย่างเพียงพอ และอัลเลาะห์ให้เขาพอใจในสิ่งที่พระองค์ประทานให้แก่เขา” และหลักการ “ชะกาต” บริจาคทาน *ศาสนาคริสต์* เน้นในเรื่องของความรักเพื่อนมนุษย์ โดยมีหลักคำสอนว่า “รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเองและเน้นในเรื่องของการแบ่งปัน” *ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู* ตรงกับหลักธรรมในคัมภีร์มनुสุมฤติและหลักธรรมในภควัทคีตา ซึ่งแทรกอยู่ในคัมภีร์มหาภารตะในเรื่องของ “การมีศีล สมาธิ ปัญญา และการช่วยเหลือมนุษย์” *ศาสนาซิกข์* ที่มีหลักธรรมเน้นในเรื่องของ “หลักสัจธรรมของมนุษย์และการบริจาคทานแก่ผู้ยากไร้”

๓) มิติทางด้านสังคม

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้สังคมมีความสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งให้เกิดความรู้สึกสามัคคี เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียน การเอาเปรียบ การมุ่งทำลายกัน

๔) มิติทางด้านวัฒนธรรม

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม บริโภคนิยม ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดหนี้ การคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

๓. หลักธรรมทางศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการรวมทางพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

โดย พันเอก (พิเศษ) บุญชู ศรีเคลือบ เรียบเรียง (ป.ธ.๗, พ.ม., กศ.บ.)
เลขาธิการเปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทยฯ

เมื่อเราได้ทราบหลักการและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในเบื้องต้นแล้วก็คือ “ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ประการสำคัญต่อไปคือ เราจะบูรณาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างไร หากวิเคราะห์โดยถ่องแท้แล้ว มิใช่เรื่องยาก เพราะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่ในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาของทุกศาสนา ดังที่จะได้เชื่อมโยงหลักธรรมทางศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอกพูนกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกพูน พอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า ๓๐ ปีแล้ว ตั้งแต่ก่อนที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เมื่อกลางปี ๒๕๔๐ และต่อมาภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้พสกนิกรรอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของความ “พออยู่พอกิน” ว่า มีผลอย่างไรต่อราษฎรและประเทศชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงเสนอแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนเรื่องการพึ่งตนเอง (อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน) เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีฐานมาจากภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา คือ

๑. เรื่อง อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ พึ่งตนเอง อย่าไปกู้ยืมต่างประเทศมาก ผลิตโดยการใช้วัตถุดิบจากประเทศไทย

๒. รู้จักคำว่า พอเพียง คือ พอใจตามมี ยินดีตามได้ (ยถาลาภะสันโดษ) ตามหลักสันโดษ

๓. รู้จักคำว่า พอดี มีมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลางโดยให้มีความสุขกายและความสุขใจไปด้วยกัน

ในปาฐกถาเรื่อง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงเรื่องเศรษฐศาสตร์แนวพุทธว่า มีลักษณะเป็นสายกลางเป็นมัชฌิมาปฏิปทา คือ มีความพอดี พอประมาณ อดิสุภภาพ ความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน หมายความว่า เป็นการได้รับความพึงพอใจด้วยการตอบสนองความต้องการของคุณภาพชีวิต ตัวกำหนดเศรษฐศาสตร์ คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึง ความพอดีให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ

มหาตมะคานธี ได้กล่าวไว้ว่า “โลกเรานี้มีทรัพยากรเพียงพอสำหรับสนองความต้องการของมนุษย์ แต่มีไม่พอเพียงสำหรับความโลภของมนุษย์” มนุษย์เราจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดใหม่ โดยไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและความเห็นแก่ตัวจนเกินไป จะต้องคำนึงถึงด้านจิตใจถึงประโยชน์ของผู้อื่น และสังคมด้วย เพื่อทุกฝ่ายจะอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวก เศรษฐศาสตร์ที่เน้นเรื่อง “ยิ่งมากยิ่งดี” จะต้องเปลี่ยนเป็นเศรษฐศาสตร์ของความพอดี ซึ่งตรงกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในเรื่องมัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอเหมาะพอดี

การรู้จักประมาณตนทางกาย คือ ความบริโภคพอประมาณ รู้จักกิน รู้จักใช้ การใช้จ่ายทรัพย์ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไป ใช้จ่ายด้วยปัญญาพอเหมาะสมแก่ฐานะรายได้ ไม่หลงไหลไปตามสื่อโฆษณาชวนเชื่อ หรือตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตนเอง เมื่อมีฐานะดีก็ไม่ดูถูกเหยียดหยามผู้ด้อยโอกาส

ประมาณตนทางวาจา คือ การพูด ต้องรู้จักกาลบุคคล และสถานที่ รู้จักสิ่งไม่ควรพูดหรือไม่ควรพูด โดยเฉพาะเมื่อเข้าหาผู้หลักผู้ใหญ่ ต้องเรียนรู้การใช้คำพูดให้ถูกต้อง

ประมาณทางใจ เมื่อเก็บสิ่งใดไปคิดต้องใช้สติปัญญาคิด เรื่องที่เก็บไปคิดแล้วทำให้จิตใจว่าวุ่นวิตกกังวล ไร้ประโยชน์ก็ไม่ควรคิด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความฟุ้งเฟ้อ มีข้อความที่สำคัญดังนี้

“ความฟุ้งเพื่อทำให้เกิดความไม่พอ คนเราฟุ้งเพื่อก็ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาป้อนความฟุ้งเพื่อได้ ความฟุ้งเพื่อเป็นปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่หิวตลอดเวลา ป้อนเท่าไรไม่พอ ฉะนั้นจะต้องหาทางป้องกันวิธีที่จะนำมาป้อนความฟุ้งเพื่อ ซึ่งก็คือการทุจริต”

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้มองเห็นบทบาทและความสำคัญของเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังนี้

๑. เป็นแนวคิดที่มุ่งให้เกิดการพึ่งตนเองเป็นหลัก เป็นการใช้ศักยภาพของคนสะอาดแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้ชีวิตของตนเอง ครอบคลุม และชุมชนอยู่รอด
๒. ทำให้เกิดความเข้มแข็งในจิตใจ โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง (อัตตา หิ อัตตโน นาโถ) ทางพระพุทธศาสนา เมื่อพึ่งตนเองได้แล้ว ก็ทำจิตใจให้สงบ (สมาธิ) เข้มแข็งไม่วิตกกังวล
๓. เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ สัมครสมานสามัคคีภายในชุมชนเดียวกัน ก็จะมีความสุข (สุขา สังฆัสสะ สามัคคี)
๔. แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าพอมีพอกินแล้ว ก็จะทำให้ลดปัญหาความยากจนได้

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง มีชีวิตเรียบง่าย ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต (สัมมาอาชีวะ) แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ”

๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต (สัมมากรรมันตะ) ดังกระแสพระราชดำรัสในเรื่องนี้ความว่า

“ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหาได้ด้วยความ เป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ (สัมมาวายามะ) ดังกระแสพระราชดำรัส ตอนหนึ่งที่ทำให้ความหมายชัดเจนว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือ ให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง”

๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว (อบายมุข ๖) ให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทย ที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอายแผ่นดิน (หิริโอตตปปะ) ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น”

ภูมิคุ้มกันผู้ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีชีวิตอยู่ด้วยสติและปัญญา

ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นในปัจจุบัน ผู้ที่จะอยู่รอดมีชีวิตอยู่ด้วยจิตใจที่มั่นคงเข้มแข็ง ไม่ท้อแท้ หมดหวัง ยอมแพ้ หมดอาลัยในชีวิต มีจิตใจที่สะอาด สงบ สว่าง และมีความสุขจะต้องมีชีวิตอยู่ด้วยสติและปัญญา

สติเป็นธรรมะคู่กับสัมปชัญญะ สติ แปลว่า ระลึกได้ สัมปชัญญะ แปลว่า การรู้ตัวว่าเราเป็นใคร

สติ หมายถึง ระลึกได้ ทั้งเรื่องราวที่ล่วงไปแล้ว และเรื่องที่ยังมาไม่ถึง

สัมปชัญญะ หมายถึง รู้ตัวอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น

องค์ธรรมของสติ คือ สติเจตสิก องค์ธรรมของสัมปชัญญะ คือ ปัญญาเจตสิก จึงมักพูดกันเสมอว่า สติปัญญา ก็คือ สติและสัมปชัญญะนั้นเอง คำภาษาไทย พูดว่า เฉลียวฉลาด

เฉลียว ก็คือ สติ

ฉลาด ก็คือ สัมปชัญญะ

สติ คือ ความไม่ประมาท คนที่มีสติ จึงเป็นคนไม่ประมาท

ผู้ใดที่มีสติ ผู้นั้นจะเกิดปัญญา ผู้ใดที่ขาดสติ ผู้นั้นจะเกิดปัญหา ตามคำกล่าวที่ว่า “สติมาปัญญาเกิด สติเตลิดจะเกิดปัญหา”

ปัญญา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรอบรู้หรือความรู้ทั่ว คือ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรเป็นประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ อะไรควรทำ ไม่ควรทำ

ปัญญาเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการปฏิบัติธรรม เราปฏิบัติธรรม เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ก็เพื่อให้เกิดปัญญา

พระพุทธศาสนาได้ยกย่องปัญญาไว้หลายประการ อาทิ

- ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก
- ชีวิตของผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญา ประเสริฐสุด
- คนมีปัญญา ถึงแมตักทุกข์ ก็ยังหาสุขพบ
- ถึงสิ้นทรัพย์ ผู้มีปัญญาก็เป็นอยู่ได้ แต่อับปัญญา แมมีทรัพย์ก็เป็นอยู่ไม่ได้
- ขาดปัญญาเสียแล้ว ก็เหมือนคนตาบอด เหยียบลงไปได้แม้กระทั่งไฟที่ส่องทาง

ในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งสังคมของเรากำลังประสบภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเช่นทุกวันนี้ เราควรให้ความสนใจแก่จิตใจของเราให้มากขึ้น โดยพยายามทำใจของเราให้รู้จัก ความพอ ความพอดี ความพอใจ ปฏิบัติตามคำกล่าวที่ว่า “รู้จักพอก่อนสุขทุกสถาน เมื่อไม่มีสิ่งที่เราพอใจ ก็จงพอใจในสิ่งที่เรามี” ทำอะไรให้อยู่ในความพอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป และพยายามทำใจของเราให้เกิดความสงบ เพื่อจะได้มีความสุข ตามพระพุทธวาทะที่ว่า “ความสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี” (นัตถิ สันติ ปะรัง สุขัง)

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งหมายให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกินให้สามารถพึ่งตนเองได้

พระพุทธเจ้าตรัสสอนข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์เงินทองพึ่งตนเองได้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือทฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ มี ๔ ข้อ ได้แก่ อู อากะ สะ

๑. อุ ย่อมาจาก อุฏฐานสัมปทา ชยันทา
๒. อา ย่อมาจาก อารักขสัมปทา รักษาดี
๓. กะ ย่อมาจาก กัลยาณมิตตตา มีกัลยาณมิตร
๔. สะ ย่อมาจาก สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตเหมาะสม

ดังนั้น ความพอดี หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ (ปัญญา) ความรอบคอบ (โยนิโสมนสิการ) และความระมัดระวัง (สติสัมปชัญญะ) อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา คือ การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณ และพอใจ มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม ดำเนินชีวิตในความพอดีมีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาใช้ชีวิตไทยเป็นการสร้างรากฐานหรือพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“...อาคารบ้านเรือน ตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง ก็เพราะความแข็งแรงของรากฐานหรือเสาเข็ม ซึ่งเรามองไม่เห็น และมักจะลืมไปว่าเราอยู่ได้บนรากฐานรากอะไร...”

หากเรายึดแนวทางปฏิบัติเช่นนี้ ก็จะทำให้ชาติบ้านเมืองและตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์ และมีความสุขในที่สุด

อิสลามปรัชญาแห่งการดำเนินชีวิต

โดย สำนักจุฬาราชมนตรี

ปรัชญาแห่งการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลาม คือ การศรัทธาในอัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้า และการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามของพระองค์ พร้อมทั้งยึดมั่นในแนวทางแห่งท่านศาสดามุฮัมมัด ผู้เป็นศาสนทูตแห่งพระองค์ ด้วยเหตุผลทางบัญญัติศาสนาและการใช้สติปัญญาไตร่ตรองทำให้มนุษย์ทุกคนที่อาศัยอยู่ในโลกนี้มีเหตุผลที่ตั้งมั่นอยู่บนหลักคำสอนของศาสนา มีสติ มีความซันติ และยึดมั่นในศีลธรรมและมีจริยธรรม เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความผาสุก มนุษย์ทุกคนมีเหตุผลและเหตุผลของแต่ละคนอาจมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านั้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง อันเนื่องจากทุกคนมีเหตุผลเป็นของตัวเอง ความขัดแย้งทางเหตุผลที่มาจากสาเหตุที่แตกต่างกันจะหมดไปในที่สุด เมื่อมนุษย์ทุกคนยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนแห่งศาสนาของตน อิสลามเป็นศาสนาแห่งธรรมชาติที่สอนให้มนุษย์ยอมรับด้วยการใช้ความคิด และมีเหตุผล

อิสลามได้วางกรอบการดำเนินชีวิตของมุสลิมไว้อย่างครบสมบูรณ์ในทุกด้าน เพื่อให้สอดคล้องและยึดหยุ่นกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกาลเวลา ตามการวิวัฒนาการและความเจริญก้าวหน้าของโลก อิสลามส่งเสริมให้มีการตกแต่งและประดับประดาชีวิตด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ไม่ละเมิดต่อข้อบัญญัติศาสนา ดังพระดำรัสแห่งอัลลอฮ์ พระองค์ทรงตรัสไว้ในบท อัลอะเกาะเราะห์ โองการที่ ๖๐ ความว่า “ท่านทั้งหลายจงกิน จงดื่ม จากริชกี (ปัจจัยยังชีพ) ที่อัลลอฮ์ทรงประทานมาให้ และอย่าได้สร้างความเสื่อมเสีย บนหน้าแผ่นดิน” และในบท อัลอะร็อฟ โองการที่ ๓๑ ความว่า “ท่านทั้งหลายจงกิน จงดื่ม และอย่าได้ฟุ่มเฟือย แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงรักบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย” ดังกล่าวนั้น อิสลามใช้ให้มีการบริโภคตามปรารถนาของตน แต่ต้องอยู่ในกรอบแห่งบัญญัติศาสนาและความพอดี ไม่บริโภคในสิ่งต้องห้าม ไม่ฟุ่มเฟือยหรือฟุ้งเฟ้อ ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่สร้างความเสื่อมเสียให้เกิดขึ้นในสังคม มีความพอดีกับชีวิต รู้จักเผื่อแผ่ผู้อื่น ผู้มีฐานะต้องแบ่งปันปัจจัยของตนแก่ผู้มีฐานะด้อยกว่า ตามบัญญัติศาสนาในระบบชะกาด เพื่อสมานความรู้สึกและอุดหนุนว่างระหว่างฐานะ อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงของสังคม

การยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาจะเป็นภูมิคุ้มกันบุคคลและสังคมให้รอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวงได้อย่างดียิ่ง เพราะศาสนาคือธรรมชาติที่บริสุทธิ์ที่คอยขัดเกลาจิตสำนึกของมนุษย์ และควบคุมพฤติกรรมของเขาให้ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เมื่อใดที่มนุษย์ออกห่างจากหลักคำสอนของศาสนา เมื่อนั้นความวิบัติก็มาเยือน อิสลามจึงได้เน้นให้มุสลิมทุกคนตระหนักในการปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นเกราะคุ้มกันกระแสน้ำทำลายที่กำลังโหมกระหน่ำเข้าทำลายจริยธรรมอันสูงส่งของศาสนา เมื่อศาสนิกทุกคนดำรงตนอยู่ในคำสอนของศาสนา เขาก็จะมีความเข้าใจในระบอบการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง รู้จักให้ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตรงกันข้ามจะทำให้เขามีจิตใจโอบอ้อมอารี มีความเผื่อแผ่ และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตลอดเวลา

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางศาสนาคริสต์

โดย บาทหลวงไพศาล อานามวัฒน์

สภาประมุขแห่งบาทหลวง โรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย

สืบเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้บัญญัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุกลม และสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. แนวคิดและทิศทางการปรับตัวของประเทศไทย

ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเอง และมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลางบนพื้นฐานดุลยภาพเชิงพลวัตของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง โดยวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ยังได้ยึดความสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ด้วยแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องปรับตัวในอนาคต ด้วยเหตุนี้เอง การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่จะขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงจำเป็นโดยเฉพาะเรื่องศาสนา น่าจะเป็นอีกกลไกหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบพอเพียงได้

๒. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางศาสนาคริสต์

ในพระคัมภีร์เรามักจะเห็นถ้อยคำหรือประโยคเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่หากได้พิจารณาอย่างละเอียดลึกซึ้ง เราจะพบว่า คำสั่งสอนและการปฏิบัติตนของพระเยซูคริสต์เจ้า สามารถนำมาเทียบเคียงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างกลมกลืนทีเดียว

หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ ความรัก (ภาษากรีก agape คือ ความรักบริสุทธิ์ต่อเพื่อนมนุษย์) ความรักตามหลักศาสนาคริสต์บ่งชี้ให้เห็นว่า “พระเจ้าคือความรัก” (๑ ยน ๔, ๘) และความรักต่อพระเจ้ายังไม่เพียงพอ ความรักต้องมองเห็นจากการรักเพื่อนบ้านด้วย “หากมีผู้ใดกล่าวว่า ข้าพเจ้ารักพระเจ้า แต่จงเกลียดชังพี่น้องของตน ผู้นั้นก็เป็นคนโกหก เพราะผู้ที่ไม่รักพี่น้องที่เขามองเห็นได้ ก็จะไม่สามารถรักพระเจ้าผู้ที่เขามองไม่เห็น” (๑ ยน ๔ : ๑๐) ความรักต่อเพื่อนมนุษย์เป็นความรักที่ได้รับการหล่อเลี้ยงจากการสัมผัสชีวิตของพระเยซูเจ้า ความรักจึงต้องนำไปปฏิบัติ ความรักถูกนำมาเป็นมาตรฐานในการตัดสิน (ในวันพิพากษา) เกี่ยวกับชีวิตของแต่ละคนว่าเป็นคนดีหรือคนชั่ว (มธ ๒๕ : ๓๑-๔๖) ดังตัวอย่างที่พระเยซูเจ้าสอนให้ปฏิบัติต่อกับคนที่ทิวโหย คนกระหายน้ำ คนแปลกหน้า คนไร้เครื่องนุ่งห่ม คนป่วย และคนที่ถูกจำจอง “ท่านปฏิบัติกับพี่น้องต่ำต้อยที่สุดของเราเช่นไร ท่านก็ปฏิบัติต่อตัวเราเอง” (มธ ๒๕ : ๔๐) ความรักจึงนำมาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้เช่นกัน

๓. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักความรัก

ความรัก จึงต้องออกสู่ภาคปฏิบัติ คือ การให้และการแบ่งปัน เมื่อสังคมมีการแบ่งปัน จะทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมแห่งทางสายกลาง มีของเป็นกองกลาง มีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นกลาง กล่าวคือสังคมนั้นจะไม่เป็น

ความรัก เข้าปะปนกับสังคมแบบสุดโต่ง ในปัจจุบัน คือ	มีคนรวยที่สุด	และคนจนที่สุด
	มีคนฉลาดที่สุด	และคนโง่ที่สุด
	มีคนดีที่สุด	และคนเลวที่สุด
ความรัก ทำให้เกิดการแบ่งปัน แก้ปัญหาสังคมแบบสุดโต่ง	ไม่มีคนรวย	ไม่มีคนจน
	ไม่มีคนฉลาด	ไม่มีคนโง่
	ไม่มีคนดี	ไม่มีคนเลว

ความรัก ทำให้เกิดความพอดี : เพราะสังคมนั้น คนกลุ่มนั้นจะไม่มีใครสักคนขัดสน เพราะ “กลุ่มผู้มีความเชื่อ ดำเนินชีวิตเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่คิดว่าสิ่งที่ตนมีเป็นกรรมสิทธิ์ของตน แต่ทุกสิ่งเป็นของส่วนรวม” (กจ ๔ : ๓๒)

ความรัก ทำให้เกิดความพอประมาณ : รับรู้ถึงความพอประมาณ ซึ่งได้มาและการให้ไปของสิ่งของเงินทอง

ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล : รับรู้ด้วยความเข้าใจและออกไปสู่การปฏิบัติจริงในสังคม

ทำให้เกิดมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี : รับรู้ถึงคุณค่าที่กระทำและไม่หวังผลตอบแทน

๔. เงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางศาสนาคริสต์

๔.๑ เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)

ความรู้ถึงคุณค่าและรอบคอบการใช้ทรัพย์สินเงินทอง หรือการจัดการด้านเศรษฐกิจ คือ เน้นสมบัติในจิตใจ

“ท่านทั้งหลายจงอย่าสะสมทรัพย์บนแผ่นดินนี้เลย แต่จงสะสมทรัพย์สมบัติในสวรรค์”

(มธ ๖ ; ๑๙ : ๒๐)

“ทรัพย์สมบัติของท่านอยู่ที่ใด ใจของท่านก็อยู่ที่นั่นด้วย” (ลก ๑๒ : ๓๔)

๔.๒ เงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน สติปัญญา แบ่งปัน)

คุณธรรมของการแบ่งปันเน้นที่สมบัติทางจิตใจ จะเกิดได้โดยกระทำแบบมิได้หวังผล หรือให้คนชม “เมื่อท่านให้ทาน อย่าให้มือซ้ายของท่านรู้ว่ามือขวากำลังทำสิ่งใด” (มธ ๖ : ๓) เป็นพื้นฐานของการจัดการเรื่องเศรษฐกิจได้

๕. สรุปรักความรัก นำสู่ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี และความดีที่สมดุล-มั่นคง-ยั่งยืน

ความรักของศาสนาคริสต์ จึงมิใช่เรื่องนามธรรมที่เป็นเพียงคำสอนในศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพของคนและสังคมไทยได้สามารถขับเคลื่อนเชื่อมโยงสถาบันครอบครัว สถาบันโรงเรียน และสถาบันศาสนาในประเทศไทยเกิดชีวิตที่ดี-เศรษฐกิจที่ดี-สังคมที่ดี-สิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งประเด็นดังกล่าวมิใช่จะตีกรอบครั้นเท่านั้น แต่จะเป็นความดีครบครันที่เกิดสมดุล มีความมั่นคง และยั่งยืน นานตลอดไป

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

โดย พระราชครูวามเทพมุนี
หัวหน้าคณะพราหมณ์ ในสำนักพระราชวัง

ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม และสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติสถาบันหนึ่ง ซึ่งเห็นได้จากศาสนธรรมของทุกศาสนาล้วนต้องการเสริมสร้างสันติภาพการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คำสอนของทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอน ที่มุ่งเน้นให้ศาสนิกชนประพฤติและปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม ยุติการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดสันติสุขแก่เพื่อนมนุษย์ ปลุกฝังคุณธรรม การปฏิบัติดีและเข้าใจถึงคำสอนต่าง ๆ การร่วมมือร่วมใจกันของครอบครัว สังคมและชุมชน จะทำให้เป็นที่รักและเคารพของผู้อื่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ธรรมะง่าย ๆ ที่ทุกศาสนาสั่งสอน เป็นแนวทางการแก้ปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ อาชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความตั้งใจ ทำแล้วผลเกิดมาจะน้อยมาก เราจงพอใจในสิ่งที่ทำไปแล้ว นอกจากนี้ยังใช้หลักทางเศรษฐกิจเข้ามาร่วมพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยเน้นถึงความพอเพียงในการดำรงชีวิต จากกระแสพระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ดังนี้

“คำว่า “พอเพียง” มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึง การมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน...

เราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมโนนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่ามียกมืออยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอแม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็มีความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง...”

เศรษฐกิจพอเพียง ทางรอดของทุกคนและทำให้พึ่งตนเองได้ ไม่ใช่จะทำอะไรก็ต้องพึ่งคนอื่นเขา จุดแข็งของคนไทย คือ สามารถผลิตอาหารได้พอกิน ปลุกทุกอย่างที่กินได้และกินทุกอย่างที่ปลูก นอกจากไม่ต้องซื้อแล้วก็ยังมีเหลือขายอีก นี่คือการพึ่งตัวเองแบบพออยู่พอกิน

ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ถ้าเมื่อไรทำแค่พอกินพออยู่ ก็จะพบว่าเหลือขายเป็นเงินออมได้บ้าง แต่เมื่อไรทำเพื่อขายส่วนใหญ่ก็จะได้เพียงแค่พอกินกับไม่พอกิน การจะให้เหลือนั้นยาก เป็นเพราะความสามารถในการควบคุม ความพอ ความอยาก ควบคุมวิถีชีวิตเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

ในการปฏิบัติโดยนำหลักธรรมหรือคุณธรรม บอกถึงความรู้นตนเองว่าอยู่ ณ ที่ใดและปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ อย่างไร ด้วยความตั้งใจ สบายใจ พอใจ ภูมิใจ ที่ได้มีโอกาสไปทำหน้าที่นั้น ๆ ก็เหมือนได้ปฏิบัติอยู่ในความพอเพียง ทำหน้าที่แต่ละหน้าที่ ตามแบบเศรษฐกิจพอเพียงควรปฏิบัติดังนี้

ในศาสนาพราหมณ์ฮินดู ธรรมะมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก ในศาสนาพราหมณ์ฮินดู ธรรมะมีสี่ประการคือ

สามานยธรรม

สามานยธรรม คือ ผู้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ควรจะสามารถปฏิบัติได้ทุกคนไม่ว่าอยู่วรรณะใด หรือ อาศรมใดก็ตาม สามานยธรรมนี้เรียกอีกประการหนึ่งว่า มนุษยธรรม

สามานยธรรม สามารถปฏิบัติได้ทุกคน และผู้ที่สามารถปฏิบัติได้ผู้นั้นเป็นมนุษย์แท้

พระเจ้ามุนีมหाराชได้กล่าวไว้ว่า สามานยธรรมมีสิบข้อ คือ

“ธฤติ กษมา ทโมสเตย เสาจมินทริยนศรณะ

ธึะ วิทยา สตยโมโกรธ ทศกธรรมลักษณะ”

ธฤติ กษมา ทมะ อสเตยะ เสาจะ อินทริยนิครห

ธึ วิทยา สตย อโกรธ นี้เป็นหลักธรรมสิบประการที่ผู้เป็นมนุษย์ต้องปฏิบัติ

ข้อหนึ่ง คือ ธฤติ แปลว่า ชันติ ความอดทน ความพอใจคล้ายกับคำว่า สันโดษ ความจริงยังแปลได้ อีกหลายอย่าง เช่น ความถือ ความมี ความมั่นคง ความกล้า ความสุข ฯลฯ การถือธรรมะตามลักษณะนี้ก็ถือ มีความอดทนและมีความพยายามอยู่ด้วยความมั่นคงเสมอ แม้ว่าจะไม่ได้สำเร็จประโยชน์ตามความประสงค์ จากสิ่งใด ก็ไม่มีความหวั่นวิตกแต่ประการใด ยังมีความพยายามอยู่ต่อไปเสมอ และก็มีความรู้สึกลึกลึตลอดไป

ข้อสอง คือ กษมาธรรม หมายถึง ขมา อภัยให้ผู้อื่น อดโทษโดยถือเอาความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง

ข้อสาม คือ ทมะ ซึ่งแปลว่า การระงับจิตใจ คือ รู้จักข่มจิตใจของตนด้วย ก็คือรู้จักอดจิตอดใจ นั้นเอง ไม่ปล่อยใจให้หันไปตามอารมณ์ได้ง่าย

ข้อสี่ คือ อสังเตย แปลว่า ไม่ลัก ไม่ขโมย ไม่กระทำโจรกรรม

ข้อห้า เสาจ แปลว่า ความบริสุทธิ์ ความสะอาด หมายถึง การทำตนเองให้มีความบริสุทธิ์ทั้งทางใจ และกาย ทั้งภายนอกและภายใน

ข้อหก คือ อินทริยนิครห นิครห แปลว่า การปราบปราม เพราะฉะนั้นอินทริยนิครห จึงหมายถึง การปราบปรามอินทริย์ทั้งสิบ หรือการอดกลั้นอินทริย์ทั้งสิบ หรือการระงับอินทริย์ทั้งสิบ

ข้อเจ็ด คือ ธึ แปลว่า พุทธิ สมอง ความคิด ปัญญา สติ มิติ กล่าวคือ ควรจะมีความรู้ทั่วไป มีปัญญา และรู้จักระเบียบวิธีต่าง ๆ ทั้งทางขนบธรรมเนียม ประเพณี ธรรมะ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อแปด คือ วิทยา แปลว่า ความรู้ ญาณ หรือชญาณ หมายถึง ความรู้ทางปรัชญาศาสตร์ ที่มีความสามารถเลือกหนทางไปทางที่ดี ทางที่ไปหาความหลุดพ้น กับการเวียนว่ายตายเกิด

ข้อเก้า คือ สตย แปลว่า สัจจริง ความจริง ศุทธิคติ ความเห็นอันสุจริต กล่าวคือ ควรแสดงข้อสัตย์ ต่อกันและกัน จนถึงทำให้เป็นที่ไว้วางใจกัน และเชื่อใจกันได้ โดยไม่คิดทรยศต่อกันอีกต่อไป

ข้อสิบ คือ อโกรธ แปลว่า ไม่โกรธ ไม่มีความโกรธ คนที่จะมีความไม่โกรธนั้นก็ต้องมีขันติ และ โสรีจะจะ คือ ความอดทน มีความสงบเสงี่ยม และรู้จักทำจิตใจให้สงบ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ให้เอาชนะความโกรธ ให้ได้ด้วยความไม่โกรธนั่นเอง

สรุปได้ว่า เมื่อนำหลักธรรมมาปฏิบัติ ก็จะทำให้มีความสุขสันติมาสู่ตนตามแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง”

เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนาซิกข์

โดย นายสุเทพ สุริยามฤทธิ
นายกสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา สถาบันศาสนาซิกข์แห่งประเทศไทย
๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๙

คุณธรรมสี่ประการ และการพึ่งตัวเอง (เศรษฐกิจพอเพียง) คืออะไร

ในปัจจุบันนี้เราอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ กระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระแสโลกและกระแสทางวัตถุนิยม ทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม มีความเห็นแก่ตนมากขึ้น เห็นแก่ผู้อื่นและสังคมน้อยลง

ทางด้านเศรษฐศาสตร์และทางธรรม : คือการกระทำอะไรด้วยการพึ่งตัวเอง โดยใช้วัตถุดิบพื้นฐานที่สามารถจัดหาหรือผลิตได้ด้วยแรงงานและความสามารถของตน แต่ในความหมายทั่วๆ ไปจะต้องทำอะไรที่เราพึ่งตัวเองได้อย่างเพียงพอแล้วค่อยกระเถิบไป ไม่ใช่ทำอะไรแบบพึ่งคนอื่นไปหมด

คำว่า “พึ่งตัวเอง” ก็คือการลดความเสี่ยงที่จะต้องพึ่งคนอื่นหรือไปขึ้นกับคนอื่น ไม่ว่าจะเป็แหล่งเงินทุนหรือแหล่งวัตถุดิบ ซึ่งเราไม่รู้ได้เลยว่าจะเกิดอะไรขึ้นในภายหน้า

มีหลายคนเข้าใจผิดว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการไม่ค้าไม่ขาย ไม่ใช่เช่นนั้น แต่เกี่ยวข้องในเรื่องเราพึ่งตัวเองได้พอเพียง

ตัวอย่างเช่น ถ้าจะพูดให้ง่าย ๆ คือ ถ้าทุกประเทศในโลกนี้ถูกบังคับให้พึ่งตัวเองได้พอเพียง ๑๐ ประเทศแรกที่จะพึ่งตัวเองได้ในนั้นจะมีประเทศไทย แต่ถ้าทั้งโลกถูกบังคับว่าทุกคนจะต้องเปิดประเทศ ให้มีการเอารัดเอาเปรียบ ๑๐ ประเทศแรกที่สุด คือ ประเทศไทย (เพราะเราจะคอยแต่อาศัยปัจจัยภายนอกพึ่งพาวัตถุดิบ เช่น น้ำมันจากต่างประเทศ และใช้กันอย่างไม่ประหยัด)

อีกตัวอย่าง ถ้ากู้เงินก็ต้องกู้เงินไปเพื่อสร้างรายได้หรือเพิ่มผลผลิตของตน แต่ถ้าเครื่องมือของการสร้างรายได้เพิ่มไม่มี เงินที่กู้ไปก็จะกลายเป็นหนี้สินที่เพิ่มขึ้น เหมือนเราเมื่อหลายปีก่อน พึ่งตัวเองยังไม่ได้แล้วไปกู้เขามาอย่างไม่ลืมหูลืมตา ก็เลยถูกยึด ถูกเอาไปขายทอดตลาด เพราะฉะนั้นความหมายที่ถูกต้องก็คือต้องเติบโตอย่างมีทุกอย่างอย่างพอเพียง แบ่งปันอย่างพอเพียง มีตลาดการขายพอเพียง มีวัตถุดิบพอเพียงเราก็สามารถเติบโตได้

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ขบวนการเศรษฐกิจเฉย ๆ อย่างเดียว แต่เป็นขบวนการด้านประชาสังคมที่แท้จริงที่ต้องอาศัยหลักธรรมทางด้านศาสนา ควบคุมความต้องการ ความอยาก ความฟุ้งเฟ้อที่เกินขอบเขตของความสามารถที่จะพึ่งตัวเอง ตามพระราชดำรัสคุณธรรม ๔ ประการ ที่สมดุลแก่การครองชีพ อันได้แก่

❖ ประการแรก คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

พระศาสดาคุณนันทกรตริสว่า

“สัจธรรมเป็นธรรมอันประเสริฐสูงสุด แต่การดำรงชีวิตที่เปี่ยมด้วยสัจธรรมสูงส่งยิ่งกว่า”

“จงปฏิบัติตนเป็นชาวนา ผู้ซึ่งเอาความดี (ความซื่อสัตย์ กรรมดี) ประดุจดั่งแผ่นดิน (ที่เจ้า จะทำการเพาะปลูก) เอานามธรรม (คำสั่งสอน บทพระธรรม) ดุจดั่งเมล็ดพืชที่เจ้าจะปลูกลงในดิน หมั่นรดน้ำ แห่งความดีจะอย่างสม่ำเสมอในผืนดินนั้น ทุ่มเทความเชื่อมั่นและศรัทธาลงไป พืชผลจะแตกหน่อ (การกระทำและความซนหมั่นเพียรนี้จะออกดอกออกผล) เจ้าจะเข้าใจและมีความรู้ของนรกและสวรรค์ (เข้าใจในความจริงของการดำรงหาเลี้ยงชีพที่สุจริต) เจ้าคนโง่ เจ้าคงคิดว่า เจ้าจะพบสวรรค์ (พระผู้เป็นเจ้าของ) ด้วยเพียงเอยสวดภาวนาด้วยคำพูด (ด้วยการรอกการโปรตของสวรรค์ แต่ปราศจากการทำ หาเลี้ยงชีพ ด้วยลำแข้งของตนเอง-พึ่งตัวเองอย่างแท้จริง)

❖ **ประการที่สอง** คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัจความดีนั้น พระศาสดาครูนาถนักรัตริสว่า

“มนุษย์ผู้รักษาสัจความดี ฝึกใจตนเองให้อยู่ในสัจความดี ดุจการรักษาศีลโดยการอดอาหาร (เสมือนการอดทน อดกลั้นความอยากในการทานอาหาร) มีความสันโดษ ความพอใจ ดุจการไปเยือนคารวะ ศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ (มีความตั้งใจมั่นที่จะรักษาความสันโดษอย่างมั่นคง) มีความรู้แจ้ง เข้าใจในสัจธรรม ที่ตนรักษา สวดภาวนา ปฏิบัติดุจการอาบชำระล้างร่างกาย มีความเมตตาเป็นพระเจ้าของตน (ที่พึ่งยึดถือ ในดวงจิตเสมือนพระผู้เป็นเจ้าของที่ตนนับถือ) และมีการให้อภัยเสมือนลูกปิดที่ตนกำลังสวดภาวนา (เสมือน สิ่งเตือนใจที่ตนสัมผัสด้วยมือของตนเองตลอดเวลา พร้อมทั้งจะให้อภัยทุกขณะจิต) พระศาสดาทรงตรัสว่า มนุษย์ชั้นนั้นสมควรแก่การสรรเสริญตลอดกาล”

“มนุษย์ผู้ไร้ซึ่งทรัพย์แห่งสัจธรรม เขาจะประสพสุขได้อย่างไร? ร่างกายและจิตของเขาจะมี แต่ความทุกข์ทรมานพวกเขาจะทนทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไร้ให้ด้วยความเจ็บปวด ดุจดวงที่หลงเข้าไปติดกับของ นายพราน” (ผลของการไม่รักษาสัจธรรม)

❖ **ประการที่สาม** คือ การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความดีสุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใด

พระศาสดาครูนาถนักรัตริสว่า

“โอ้ นานัก เรือแห่งสัจธรรมจะพาเจ้าไปตลอดรอดฝั่ง (สัจธรรมเปรียบเสมือนเรือที่จะนำทาง ฝ่าฟันคลื่นแห่งความยากลำบาก ความหลง ความชั่วทั้งปวง) จงเจริญตามรอยพระวิจนะ พระธรรมของครู (รักษาสัจจอย่างเคร่งครัด) มนุษย์ต่างมาเวียนว่ายตายเกิด พวกเขาเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตน ต้อร้อน และหยิ่ง ผู้ประมาทจะลุ่มจมในความหลง (ไม่ได้อาศัยเรือแห่งสัจธรรม) สัตย์บุรุษและผู้ปฏิบัติรักษาสัจธรรม จะรอดพ้น (จากคลื่นน้ำมหาสมุทรแห่งความหลง)”

ผู้ไร้ซึ่งสัจธรรม เสมือนผู้ไร้ความเชื่อถือ (ไม่สามารถที่จะขอความไว้วางใจหรือความเลื่อมใส จากผู้ใดได้) ปราศจากทุนทรัพย์ เสมือนไร้ดุลยภาพ (หลักทรัพย์ที่จะนำไปค้าประกันความเชื่อถือของตน)

❖ **ประการที่สี่** คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุกข์ และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

พระศาสดาครูนาถนักรัตริสว่า

“ด้วยความพยายามอย่างล้นหลามและแรงกายอย่างไรชอบเขต มนุษย์ผู้โลกจะกอบโกยมาหา แห่งความมั่งคั่ง เขาจะไม่แบ่งปัน บริจาคหรือช่วยเหลือ และรับใช้สาธุชน (ถ้าไร้ซึ่งความเสียสละ) ทรัพย์สมบัติ ของเขาจะไม่นำมาซึ่งความสุขและสันติแต่ประการใดเลย”

“เขา ผู้นั้นเท่านั้น โธ่ นานัก จะเข้าใจและรู้หนทางแห่งสัจธรรม เขาผู้ประกอบสัมมาอาชีวะด้วย
หยาดเหงื่อของตนเองแล้วแบ่งปันสิ่งที่ทำมานั้นกับผู้อื่น” (รู้จักเสียสละและเข้าใจในความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์
การดำเนินชีวิตของชาวสิกข์มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อและศรัทธาในศาสนา เนื่องจากพระศาสดา
ของศาสนาสิกข์ไม่เน้นเรื่องการสละชีวิตทางโลก เพราะเห็นว่า “ชีวิตทางธรรมไม่ขัดกับชีวิตคฤหัสถ์” คือ
การดำเนินชีวิตในรูปของคฤหัสถ์ (หรือที่เรียกกันว่าดำรงชีวิตในรูปของฆราวาส) ก็สามารถเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าได้
ซึ่งต่างจากความเชื่อถือในศาสนาส่วนใหญ่ในอินเดีย โดยศาสนาส่วนใหญ่ที่กำเนิดในอินเดียจะถือว่าชีวิตบรรพชิต
(การดำเนินชีวิตในรูปของนักบวชหรือนักบุญ) สำคัญกว่า เพราะทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงพระเป็นเจ้า (โมกษะ) ได้
แต่พระศาสดาคูรุนานักเทพ เห็นว่าชีวิตคฤหัสถ์ก็เข้าถึงพระเป็นเจ้า (โมกษะ) ได้ ดังพระวจนะของพระศาสดา
ที่ว่า “ดอกบัวเจริญเติบโตอยู่บนผิวน้ำ มันไม่สามารถมีชีวิตได้ถ้าปราศจากน้ำ แต่มันไม่ได้ถูกรอบบ่าโดยน้ำ
เช่นเดียวกับเปิดว้ายน้ำ แต่ปีกของมันไม่ได้เปียกน้ำ เปิดไม่สามารถมีชีวิตโดยปราศจากน้ำ ขณะเดียวกัน
ไม่ยอม ให้อ้วมมันจมน้ำ”

เช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครสามารถมีชีวิตอยู่ในโลกโดยไม่อาศัยมายา (วัตถุต่าง ๆ) จงอาศัยมัน
ในการดำเนินชีวิต แต่จงกระทำตนเหมือนดอกบัวและเปิดที่อาศัยน้ำเพื่อดำเนินชีวิต ไม่ได้ตกอยู่ในอำนาจของน้ำ
บุคคลก็เช่นเดียวกัน จงใช้ชีวิตท่ามกลางวัตถุที่อำนวยความสะดวกให้กับชีวิตแต่ต้องไม่ลืมพระเจ้า ซึ่ง
สามารถทำได้ด้วยการสรรเสริญและภวานามของพระองค์ ด้วยเหตุผลนี้ บุคคลจึงสามารถเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าได้
แม้มีชีวิตท่ามกลางมายา

มนุษย์เราประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วนคือ ร่างกายกับจิตใจ จะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งหรือ
แบ่งส่วนใดส่วนหนึ่งจากกันไม่ได้เด็ดขาด เพราะทั้งสองสิ่งมาด้วยแต่แรกเริ่มและจะดับสูญด้วยกันเช่นกัน
ร่างกายเป็นเรื่องของวัตถุ จำเป็นต้องการปัจจัยต่าง ๆ ในการที่จะบำรุงเลี้ยงร่างกายให้เจริญเติบโต ซึ่งก็
เป็นวัตถุเช่นกัน จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาหรือผลิตวัตถุนองความต้องการของร่างกาย ศาสนาสิกข์จึง
ได้เน้นการดำรงชีพในรูปของฆราวาสเป็นหลักสำคัญที่สุด ฆราวาสมีหน้าที่ประกอบสัมมาอาชีวะ เลี้ยงดู
ครอบครัวของตน จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการเสริมสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ไม่เป็นภาระอันใด
ในการเลี้ยงดูของสังคม

ศาสนาสิกข์ได้กำหนดแนวทางที่เรียบง่ายในการดำรงชีพโดยพึ่งตัวเองแล้วขอพรเมตตาจาก
พระผู้เป็นเจ้าในการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น

- ❖ สวดภาวนารำลึกนามพระผู้เป็นเจ้าดูจากรากฐานแห่งชีวิต เขาจะรำลึกนามพระผู้เป็นเจ้าในดวงใจของเขา
ขณะประกอบกิจกรรมทั่วไป จะไม่คิดที่จะพึ่งพาอาศัยโชคชะตาหรือความหวังที่เลื่อนลอย
- ❖ ประกอบสัมมาอาชีวะโดยสุจริตธรรม เขาจะไม่เอาเปรียบหรือฉวยโอกาสผู้ใดและไม่ยอมให้ผู้อื่นฉวยโอกาส
เขาจะพิสูจน์การนำเสนอที่สร้างสรรค์และมีคุณค่าด้วยธุรกรรมที่ซื่อสัตย์ ถึงพร้อมด้วยความหมั่นขยัน
การรักษาเก็บออม การเลี้ยงชีพที่ดี
- ❖ การรับใช้มนุษยชาติ สิกข์จะแบ่งปันรายได้ของเขาจากการประกอบสัมมาอาชีวะแก่ผู้ยากไร้ขัดสนในสังคม
และทูลถนอมส่งเสริมงานประชาสงเคราะห์แก่มวลมนุษย์ให้เขาสามารถพึ่งตัวเองเลี้ยงดูครอบครัว
ของตนในทางเศรษฐกิจได้อย่างถาวร

- ❖ สอนให้มีความสันโดษ มีความรู้จักในการประมาณหรือมีความพอดีในการดำรงชีวิตของตนโดยการ
 - ยอมรับทรัพย์สมบัติตามที่หามาด้วยความขยันหมั่นเพียรของตน
 - ยอมรับตามที่หามาด้วยสติปัญญาของตน
 - ยอมรับทุกสิ่งตามที่หามาด้วยความชอบธรรมและพระเมตตาของพระศาสดา

ถ้าสังคมทุกสังคมรู้จักคำว่า “พอ” และ “ประหยัด” คือ พยายามรักษาสິงที่หามาได้ด้วย ความสุจริต ใช้จ่ายคุ้มค่าของความยากลำบากนั้น สังคมนั้นก็จะไม่มีความเดือดร้อน ดังนั้น คำว่า “จน เพราะไม่มี กับ จน เพราะไม่พอ” ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะไม่เน้นวัตถุมากกว่าจิตใจ ดุจดั่ง “ต้นอ้อยที่ปราศจากน้ำอ้อยหวาน ดอกไม้ที่ปราศจากกลิ่นหอม นทีที่ปราศจากชลธารา ไม่มีสภาพสมบูรณ์ ฉันทโม นุชย์ที่ปราศจากสังฆธรรมก็ไม่สมสภาพฉันทนั้น”

สิ่งที่สาธุชน ทุกท่านที่มีสังฆธรรมในดวงจิตควรจะต้องปฏิบัติเพื่อช่วยชาติให้พ้นภัยจากวิกฤตทางเศรษฐกิจที่อาจจะมาเยือนอีกครั้งอย่างเร่งด่วนดังนี้

- ตั้งเป้าหมายที่แน่นอน ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง
- ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต ไม่รับสินบนและค่าตอบแทนที่ไม่สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม
- ละ เลิกการแบ่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าขายประกอบอาชีพที่ขาดคุณธรรม และความยุติธรรม
- พยายามหาหนทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย
- ยึดถือสายกลาง รู้จักพอ มีความพอดีและพอใจสิ่งทีตนหามาด้วยสุจริตธรรม ดำรงชีวิตให้สัมพันธ์กับพระวาทะของพระศาสดาที่ทรงตรัสว่า

“สังฆธรรมเป็นธรรมอันสูงส่ง การดำรงชีวิตที่ประกอบด้วยสังฆธรรม สูงส่งยิ่งกว่า”

บทที่ ๓

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ตามที่รัฐบาลได้ประกาศเจตนารมณ์ในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ในการแก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง รวมถึงปัญหาการเสื่อมศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้มีความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลจะต้องร่วมกับทุกภาคส่วนฟื้นฟูระบบคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และในการขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๙ รัฐบาลได้ประกาศวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาคราชการ เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ ศรัทธา และไว้วางใจในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลและหน่วยงานภาคราชการ รวมถึงตัวข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในทุกระดับ

สำหรับวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาลและการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาคราชการมุ่งเน้นให้ภาคราชการและตัวข้าราชการเกิด “ความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” โดยมีเป้าประสงค์สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ลดและปิดโอกาสการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการเพื่อสร้างความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ลดความสูญเสียและขจัดรูรั่วไหลในการปฏิบัติราชการ

๒. สร้างจิตสำนึกในการประพฤติชอบ ให้ยึดมั่นในหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ความสุจริต ซื่อตรง เที่ยงธรรม เป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติรวมถึงการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด เกิดความคุ้มค่า มีคุณภาพ มาตรฐาน ถูกต้อง ตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาลและการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาคราชการแยกได้เป็น ๒ ระดับ คือ **ระดับรัฐบาล** ขับเคลื่อนในภาพรวมทั้งระบบในภาคราชการ และ **ระดับหน่วยงาน** ที่มุ่งให้แต่ละหน่วยราชการกำหนดกลยุทธ์ โครงการ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาคราชการ และได้กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ ออกเป็น ๗ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างผู้นำและองค์กรต้นแบบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยม และการพัฒนา ข้าราชการ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การให้คำปรึกษา แนะนำ และการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การวัดผลและตรวจสอบด้านจริยธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๗ การวางระบบสนับสนุนและปัจจัยพื้นฐานด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาล

เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริต และประพุดติมิชอบในภาคราชการ และสอดคล้องกับวาระแห่งชาติในเรื่องการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมประชาชน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้น้อมนำกระแสพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแกนหลักในการจัดทำ “แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ประชาชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในทุกระดับมีคุณธรรม จริยธรรม และมีระบบธรรมาภิบาลที่มีคุณภาพ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายเด็ก เยาวชน ข้าราชการของรัฐ และประชาชน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เป้าประสงค์ เป้าหมาย และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาคุณธรรมฯ ไปสู่ประชาชน ดังนี้

ก. วิสัยทัศน์

อนุรักษ์สืบทอดศาสนาพิธี พัฒนาคนดีมีคุณธรรม สร้างภูมิคุ้มกันและความสมานฉันท์ให้สังคม เป็นสุขตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข. พันธกิจ

1. ปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
2. ส่งเสริมและสานสัมพันธ์กิจกรรมทางศาสนา
3. อุปถัมภ์ทำนุบำรุงคุ้มครองศาสนสถานและกิจการด้านศาสนา
4. สนองงานพระราชพิธี พระราชกุศล และรัฐพิธี

ค. ยุทธศาสตร์

๑. อุปถัมภ์ศาสนสถาน ปฏิบัติงานพระราชพิธี พระราชกุศล รัฐพิธี และศาสนพิธี ให้เกิดการเรียนรู้ ที่ถูกต้องตามโบราณราชประเพณี

๒. พัฒนาประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาสามารถนำไปใช้ในการ ดำรงชีวิตประกอบกิจการ

๓. นำมิติทางศาสนาสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน
๔. การพัฒนาคุณภาพการทำงานและการบริการ

ง. เป้าประสงค์ในการดำเนินงาน

๑. สร้างทิศทางและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนำแผน “พัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปสู่ประชาชน และองค์กรเครือข่ายทางศาสนา

๒. เสริมสร้างพันธมิตรและเครือข่ายในการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อความสมานฉันท์ของศาสนิกชนทุกศาสนา และสร้างสังคม สันติภาพอย่างยั่งยืน

๓. เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเคารพนับถือ อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

จ. เป้าหมายของการดำเนินการ

๑. ประชาชนนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๒. เกิดการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานนำแผน “พัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ระหว่างกรมการศาสนา องค์การศาสนาและองค์เครือข่ายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

๓. เกิดพลังขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

๔. เกิดความสามัคคีระหว่างศาสนิกชนทุกศาสนาเพื่อเสริมสร้างสังคมสันติภาพอย่างยั่งยืน

๕. เกิดภาคีความร่วมมือระหว่างผู้นำศาสนา องค์การทางศาสนา สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายดำเนินงานศาสนาในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

๖. เกิดภาคีความร่วมมือระหว่างองค์การทางศาสนา ประชาชน และเครือข่ายต่าง ๆ ในการประกอบกิจกรรมในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ก่อให้เกิดความสามัคคีสามัคคีสมานฉันท์แก่คนในชาติ

ฉ. ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ อุปถัมภ์ศาสนสถาน ปฏิบัติงานพระราชพิธี พระราชกุศล รัฐพิธีและศาสนพิธีให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามโบราณราชประเพณี

กลยุทธ์ที่ ๑

๑. อุปถัมภ์ ทำนุบำรุงศาสนสถานให้มีมาตรการรองรับการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ศาสนสถานของทุกศาสนา มีศาสนสถานมั่นคงถาวรแข็งแรงเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมประกอบศาสนกิจของศาสนิกชน

มาตรการ

๑. ส่งเสริมให้ศาสนิกชนมีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของศาสนสถานในศาสนาของตน

๒. ให้การทำนุบำรุงศาสนสถานให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ และเหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ

กลยุทธ์ที่ ๒

๑. ให้การรับสนองงานพระราชพิธี พระราชกุศล รัฐพิธี และศาสนพิธีเป็นไปอย่างสมพระเกียรติตามโบราณราชประเพณีและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อรับสนองงานพระราชพิธี พระราชกุศล รัฐพิธีให้สมพระเกียรติตามโบราณราชประเพณีและดำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนพิธีที่ถูกต้องตามหลักศาสนา

มาตรการ

๑. รับสนองงานโดยยึดถือและปฏิบัติตามระเบียบวิธีการปฏิบัติงานในพระราชพิธี และรัฐพิธี ที่ถูกต้องโบราณราชประเพณีอย่างเคร่งครัด
๒. เผยแพร่องค์ความรู้และข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีที่ถูกต้องให้ศาสนิกชนได้ดำรงรักษาอนุรักษสืบทอดไว้ให้อนุชนรุ่นต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาประชาชนให้มีความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนา สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบกิจการ (บนพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

กลยุทธ์ที่ ๑

๑. นวัตกรรมแห่งชาติ : การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของประชาชน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติโดยส่งเสริมให้คนในสังคมไทยเป็นศาสนิกชนที่ดีตั้งแต่เยาว์วัย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนนวัตกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในเรื่องดังต่อไปนี้
 - เรื่องการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยม และการพัฒนาข้าราชการ
 - เรื่องการให้คำปรึกษาแนะนำและการจัดการความรู้
 - เรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการด้านคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล
 - เรื่องการวางระบบสนับสนุนและปัจจัยพื้นฐานด้านจริยธรรม และธรรมาภิบาล
๒. เพื่อนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

มาตรการ

๑. กรมการศาสนาได้ดำเนินโครงการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมประชาชนตามรอยพระยุคลบาท โดยแบ่งประชาชนกลุ่มเป้าหมายออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่
 - ๑.๑ กลุ่มเด็ก และเยาวชน ได้แก่โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โครงการธรรมทัศนาจร โครงการละครธรรมะ โครงการเมืองไทยเมืองคนดี ฯลฯ
 - ๑.๒ กลุ่มข้าราชการของรัฐ ได้แก่ โครงการเข้าวัดวันธรรมสวนะไหว้พระสวดมนต์ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
 - ๑.๓ กลุ่มประชาชน ได้แก่ โครงการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โครงการยกย่องผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา โครงการสนับสนุนกิจการฮัจย์ โครงการจัดงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา

กลยุทธ์ที่ ๒

๑. นำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่ประชาชนตามแนวพระราชดำริ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในเรื่องการสร้างผู้นำและองค์กรต้นแบบ

๒. เพื่อส่งเสริม และเชิดชูเกียรติ บุคคล องค์กร ชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความสมานฉันท์และดำเนินกิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรการ

๑. กรมการศาสนาได้ร่วมกับองค์การศาสนา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน คัดเลือกบุคคล องค์กร และชุมชนดีเด่น ที่มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างคุณประโยชน์แก่สังคม ได้แก่ โครงการเชิดชูเกียรติบุคคล องค์กร และชุมชนที่ส่งเสริมความสมานฉันท์ โครงการอุดหนุนองค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ นำมิติทางศาสนาสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ ๑

๑. ใช้หลักศาสนธรรมสร้างและเทิดทูนสถาบันชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมสร้างความเข้มแข็งของสังคมไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนไทย

มาตรการ

๑. การน้อมนำกระแสพระบรมราชาโชวาทและกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ มาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและเสริมสร้างความสมานฉันท์แก่คนในชาติ เช่น โครงการศาสนิกสัมพันธ์ โครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณร และบวชศีลจาริณีเนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา โครงการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ โครงการบูรณศาสนสถานทางศาสนาในวาระโอกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ฯลฯ

๒. การดำเนินโครงการ/กิจกรรม ในวันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญของชาติ และวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ อาทิเช่น

๒.๑ วันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา และวันธรรมสวนะ

๒.๒ วันสำคัญของชาติ เช่น วันรัฐธรรมนูญ วันกองทัพไทย

๒.๓ วันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น

๒.๓.๑ วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒.๓.๒ วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๒.๓.๓ วันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

๒.๓.๔ วันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กลยุทธ์ที่ ๒

๑. สร้างภาคีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้สังคมเกิดสันติสุข และความสมานฉันท์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในภาครัฐราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในเรื่อง การให้คำปรึกษาแนะนำและการจัดการความรู้

๒. เพื่อสร้างภาคีความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

มาตรการ

๑. กรมการศาสนาได้ร่วมกับองค์กรศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ทางศาสนา เพื่อเป็นศูนย์รวม ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางศาสนา ทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

๑.๑ โครงการศาสนิกสัมพันธ์ ซึ่งกรมการศาสนาได้ร่วมทำกิจกรรมกับองค์กรศาสนา ๕ ศาสนา ทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การประชุมศาสนิกสัมพันธ์สัญจร
- การประชุมรวมพลังศาสนิกสัมพันธ์ระดับชาติ
- การจัดการวาทศาสนิกสัมพันธ์
- การประชุมเสวนาทางศาสนา
- การสร้างเครือข่ายศาสนิกสัมพันธ์ระดับจังหวัด เช่น คณะกรรมการศาสนิกสัมพันธ์ จังหวัด
- การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้งานด้านศาสนา เช่น การจัดทำเว็บไซต์ ศาสนิกสัมพันธ์ การจัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ทางศาสนา (e-Library)

๑.๒ โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยความร่วมมือระหว่างกรมการศาสนา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓ โครงการค่ายเยาวชนสมานฉันท์

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาคุณภาพการทำงานและการบริการ

กลยุทธ์ที่ ๑

๑. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานศาสนาด้านบุคลากร งบประมาณและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยอย่างพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในภาคราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในเรื่องดังนี้
 - เรื่องการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์วัฒนธรรม ค่านิยม และการพัฒนาข้าราชการ
 - เรื่องการปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านศาสนาของกรมการศาสนาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

มาตรการ

1. กรมการศาสนาได้ดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในหน่วยงานในรูปแบบต่างๆ ได้แก่

1.1 การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนางานด้านศาสนา เช่น โครงการวิจัยเพื่อพัฒนางานด้านศาสนาแก่สถาบันการศึกษา และองค์กรเครือข่าย

1.2 พัฒนาศักยภาพบุคลากรเชิงสร้างสรรค์ทางศาสนา โครงการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลผ่านระบบสารสนเทศ โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศ โครงการประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมทางศาสนา โครงการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน หรือรวบรวมองค์ความรู้เผยแพร่ภายในองค์กร และสู่ภายนอกองค์กร

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเครือข่าย
 2. อุปกรณ์เครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานพร้อมเพรียงและทันสมัย
 3. การสื่อสารและการประสานงานที่ชัดเจนและรวดเร็ว
 4. การดำเนินงานขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการมีอุดมการณ์และเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน
 5. การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของกรมการศาสนามีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล
 6. ความร่วมมือในการดำเนินงานได้รับการยอมรับจากสังคม และประชาชน
- กรอบการดำเนินงานในการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชน

กรอบการดำเนินงานในการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชน

การขับเคลื่อนมิติทางศาสนาไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข โดยมีการจัดทำวาระแห่งชาติว่าด้วยการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมแก่นักในชาติตามรอยพระยุคลบาทและการจัดทำปฏิญญาสุราษฎร์ธานีว่าด้วยการสร้างสังคมสันติภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมดังนี้

ก. วาระแห่งชาติ : ยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท ได้แก่ โครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ : ยกระดับคุณธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท ถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในโอกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

(เพื่อนำนโยบายคุณธรรมนำความรู้ : นำหลักธรรมทางศาสนาเข้าสู่คนในสังคมไทยทุกกลุ่มเป้าหมาย ครอบคลุมทั้งระบบของสังคม)

เหตุผลและความสำคัญ

ด้วยในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นปีมหามงคลของประเทศไทยเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ที่ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า จะได้ร่วมกันถวาย ความจงรักภักดี พระองค์ทรงเป็นที่เคารพรัก และสถิตอยู่ในดวงใจของปวงประชาราษฎร์ทุกคนที่ตลอดระยะเวลา ทรงครองสิริราชสมบัติ พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามหลักธรรมของศาสนา และเพื่ออาณาประชาราษฎร์อย่างแท้จริง ดังพระบรมราชโองการในพระปฐมบรมราชโองการ ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นอกจากนี้ทรงมีพระเมตตาพระราชทานพระบรมราโชวาทในเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องทุกเหตุการณ์ที่อาณาประชาราษฎร์ประสบทุกข์ชาติที่พึ่งพระองค์จะทรงโปรดพระราชทานความช่วยเหลือ และกำลังใจตลอดมา ซึ่งในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ เสด็จออกมหาสมาคม ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทมีข้อความตอนหนึ่งว่า “...คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรักความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง...”

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตาเมตตาผู้หนึ่งผู้หนึ่ง

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความดีความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิดจิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดี ที่เจริญนี้ยังมีพร้อมมูลอยู่ในภายในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่า ประเทศชาติไทยจะดำรงมั่นอยู่ได้ตลอดไป จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ได้รักษาจิตใจและคุณธรรมนี้ไว้ให้เหนียวแน่น และถ่ายทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไปอย่าให้ขาดสาย เพื่อให้ประเทศชาติของเราดำรงยืนยงอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขทั้งในปัจจุบันและในภายภาคหน้า”

ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างสรรค์คุณภาพชีวิต นำไปสู่ความสงบสุขของวิถีชีวิตคน และสังคมไทย ทรงเป็นพระราชชาติที่เปี่ยมด้วยทศพิธราชธรรม (ธรรมราชา) ทรงเป็นแบบอย่างให้ทุกคน ในชาติบ้านเมืองได้ เจริญตามรอยพระยุคลบาท ถึงแม้พระองค์ทรงดูแลทุกข์สุขของคนไทยทั้งมวล กอปรกับการที่ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ยึดมั่นตามหลักธรรม คำสอนของศาสนาเป็นแบบอย่างแล้วก็ตาม แต่ด้วยบริบทของสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปยึดวัตถุนิยม บริโภคนิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์ ด้านสื่อและเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตอย่างรุนแรง ของประชาชนชาวไทยซึ่งถือเป็นทรัพยากรของชาติเป็นอย่างมาก

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการปฏิรูปการเมือง อันเกิดจากปัญหาความเสื่อมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วิถีประชาธิปไตย ขาดความสามัคคี ขาดความสมานฉันท์ และเหตุการณ์ความไม่สงบ ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคมนานาประการ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาแหล่งอบายมุข แหล่งเร่ร่อนมั่วสุม เสกเฮ็ดเด็ก ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องช่วยกันเร่งส่งเสริม และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก เยาวชน และพลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่รับกระแสบริโภคนิยมวัตถุนิยมโดยปราศจากภูมิคุ้มกัน ประชาชนในทุกภาคส่วน ของสังคมไทยห่างไกลศาสนา ขาดการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน กลายเป็นสังคมที่ละเลยคุณธรรมจริยธรรม นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ด้วยผลการศึกษาวิจัยของสถาบัน การศึกษาและสถาบันวิจัยต่าง ๆ ได้ศึกษาวิจัยเป็นที่ยืนยันระบอบอย่างชัดเจนว่า จำเป็นที่จะต้องสร้าง มาตรการรองรับในการปรับเปลี่ยนบริบทสังคมไทยปัจจุบัน โดยอาศัยหลักธรรมของศาสนา

อนุสนธิกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้กรมการศาสนา มีบทบาทอำนาจหน้าที่ส่งเสริมเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม และการเสริมสร้างศีลธรรม ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน ในการนี้ พิจารณาได้ว่า ในมิติศาสนามีหน่วยงาน ของรัฐที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เห็นสมควรที่จะอัญเชิญ พระบรมราโชวาท ที่ได้รับพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ มาเป็นกรอบในการปรับเปลี่ยนบริบทของคนในสังคม ปัจจุบัน ด้วยหลักธรรมของศาสนาในการประพฤติปฏิบัติเพื่อสร้างคุณธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต คนในชาติเจริญตามรอยพระยุคลบาท ถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในโอกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยการนำโครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ (เพื่อนำนโยบายคุณธรรมนำความรู้ : นำหลักธรรมทางศาสนาเข้าสู่คนในสังคมไทยทุกกลุ่ม เป้าหมายครอบคลุม ทั้งระบบของสังคม) : ยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท ให้เป็นโครงการสำคัญของรัฐบาล

การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในชาติ นับเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนระดับชาติ ต่างได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมทั้งสิ้นแต่ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมได้ และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนา ทุนทางสังคมว่าเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม

ที่จะยกระดับคุณภาพของคนในชาติในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมคนไทยทุกคน รวมทั้งผลการศึกษาวิจัยจากสถาบันการศึกษาพฤติกรรมของคนในสังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปในทางด้านคุณธรรมจำนวนเพิ่มมากขึ้น คนในสังคมส่วนหนึ่งกำลังเรียกหาความมีคุณธรรมของคนในสังคม

ฉะนั้น กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงเห็นสมควรนำเสนอเพื่อ ขอความเห็นชอบคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ ด้วยมิติศาสนา เพื่อยกระดับคุณธรรมจริยธรรม คนในชาติให้เจริญรอยตามพระยุคลบาท เนื่องในโอกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ที่จะเสริมสร้างให้คนไทยทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายเป็นคนดี และมีคุณธรรมสนับสนุนแผนการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยเป้าหมายสูงสุดคือ ประชาชนจะบังเกิดประโยชน์สุข สังคม และประเทศชาติ ก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขัน ยืนหยัดอยู่ในเวทีโลกได้ จำนวน ๓ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นองค์รวมของการพัฒนาให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง คือ ๑) กลุ่มเด็กและเยาวชน ๒) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ๓) กลุ่มประชาชน

วิสัยทัศน์

เสริมสร้างคนในชาติให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนและสังคมที่มีคุณภาพ ด้วยหลักธรรมทางศาสนา นำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างถาวรและยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท : นำหลักธรรมทางศาสนาเข้าสู่คนในสังคมไทยทุกกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทั้งระบบของสังคม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นโครงการสำคัญของรัฐบาลเนื่องในโอกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
๒. เพื่อคนในชาติได้นำนโยบายนายกรัฐมนตรี “คุณธรรมนำความรู้” สู่การปฏิบัติทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างจริงจัง
๓. เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติฯ อยู่บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ทางสายกลาง)
๔. เพื่อให้คนไทยทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในทุกด้านที่เป็นองค์รวมของการพัฒนาให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง ได้แก่ ๑) กลุ่มเด็กและเยาวชน ๒) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ๓) กลุ่มประชาชน เป็นคนดีและมีคุณธรรม
๕. เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ด้วยมิติศาสนา สร้างคนดีโดยปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ ยกระดับคุณภาพชีวิตคนไทยด้านสังคมทุกกลุ่มเป้าหมาย
๖. เพื่อใช้มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาได้ถือปฏิบัติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

ยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท

๑. กลุ่มเด็กและเยาวชน ให้กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม โดยให้มีการสอนสนับสนุนและส่งเสริมนักเรียนให้มีการสอบธรรมศึกษา ในสถานศึกษา และผู้เรียนที่นับถือศาสนาอื่นให้เทียบเคียงการเรียนด้านศาสนานั้น และต้องสร้างแรงจูงใจให้เด็ก ได้มีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการที่จะให้ผู้เรียนได้เริ่มต้นเรียนรู้ และเข้าใจ มีทักษะในการคิดและการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จนเกิดการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

- ระดับประถมศึกษา ได้เรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นตรี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้เรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นโท
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นเอก

๒. กลุ่มของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม เข้ารับการอบรมหลักสูตร ปฏิบัติธรรม โดยให้ถือเป็นวันปฏิบัติราชการ ครั้งละ ๓ หรือ ๕ วัน ทำการต่อปี หรือปฏิบัติตามหลักธรรม ของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และภูมิใจในศักดิ์ศรีของข้าราชการ ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน ตามรอยพระยุคลบาท และให้ ก.พ.ร. กำหนดเป็นตัวชี้วัดในการประเมิน โดย แต่ละกระทรวง ทบวง กรม เป็นผู้ตั้งงบประมาณให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในสังกัดได้ปฏิบัติธรรม (เพื่อยกระดับ มาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการพัฒนาคน สังคม และเศรษฐกิจของชาติ)

๓. กลุ่มประชาชน ให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมให้มีการสนับสนุน ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่น ครอบครัวและประชาชนทั่วไป ได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือปฏิบัติกิจกรรม ทางศาสนา เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติในภาคประชาชนตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ของ กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย จะต้องส่งเสริมองค์กรส่วนท้องถิ่น ให้เข้าวัดปฏิบัติกิจกรรม ทางศาสนาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ และระดับตำบล อย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง (เพื่อให้คนไทยโดยรวมมีคุณธรรมจริยธรรม สร้างความสงบสุขให้ตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ) โดยใช้งบประมาณของ อบจ. อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับ

๑. คนในชาติทุกคนมีจิตสำนึก ประพฤติปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติ

๒. เสริมสร้างคนดีมีคุณธรรมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เป็นทุนมนุษย์ที่เป็นพลังของแผ่นดิน ให้กับประเทศชาติ

๓. เชิดชูประเทศชาติด้วยคุณธรรมจริยธรรม นำมิติคุณงามความดีสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย

๔. สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชาติทุกกลุ่มเป้าหมายด้วยมิติศาสนา : นำหลักธรรมคำสอนประพฤติ ปฏิบัติในวิถีชีวิต

๕. เสริมสร้างให้สังคมไทยมีความสุขอย่างยั่งยืน (Green Society)

มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักการ (เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙)

วาระแห่งชาติ : ยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท

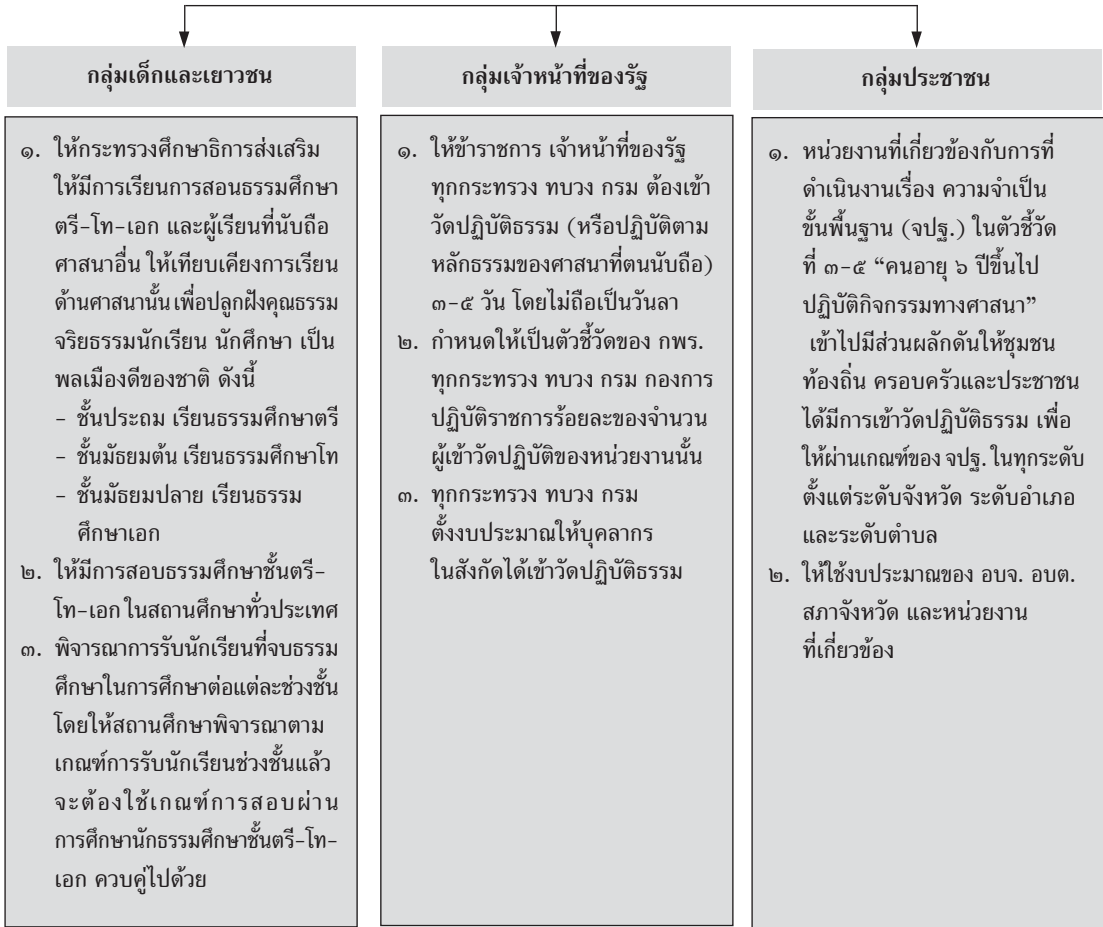
คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักการโครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติให้เป็นวาระแห่งชาติ : ยกระดับคุณธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท ตามที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมเสนอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนและสังคมที่มีคุณภาพ ด้วยหลักธรรมของศาสนา นำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างถาวรและยั่งยืน โดยให้กระทรวงวัฒนธรรมรับไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ศึกษา หลักสูตรการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ ให้ความเห็นและข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงาน ก.พ.ร. ไปประกอบการพิจารณาด้วย

ทุกภาคส่วนของประเทศจะต้องมีส่วนร่วมดำเนินการให้คนในชาติได้ตามรอยพระยุคลบาท
เพื่อให้เป็นทุนมนุษย์ที่เป็นพลังของแผ่นดิน
ร่วมพัฒนาประเทศชาติให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

กรอบการจัดทำวาระแห่งชาติ : ยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาท

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นองค์รวมของการพัฒนาให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ใน ๓ เรื่อง ๓ กลุ่มเป้าหมาย

ข. ปฏิญญาสุราษฎร์ธานีว่าด้วยการสร้างสังคมสันติภาพอย่างยั่งยืน

ศาสนานับเป็นสถาบันหลักที่มีส่วนสำคัญต่อความเจริญมั่นคงของชาติเนื่องจากศาสนามีหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ช่วยกล่อมเกล้าให้มนุษย์เป็นคนดีมีคุณธรรม ดังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ผู้แทนองค์การศาสนาต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ความตอนหนึ่งว่า “ศาสนาใดจะมีชื่ออะไรก็ตาม ต้องส่งเสริมสนับสนุนกัน เพื่อความเป็นอยู่เป็นปึกแผ่นของสังคม ฉะนั้นที่ศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทยปรองดองกันดีพอสมควรมาเป็นเวลาช้านาน จึงทำให้บ้านเมืองของเราอยู่เย็นเป็นสุขได้”

เพื่อน้อมนำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องของการนำคุณธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความสมานฉันท์แก่คนในชาติให้อยู่เย็นเป็นสุข กรมการศาสนาได้ขับเคลื่อนนำมิติทางศาสนามาเสริมสร้างความสมานฉันท์แก่คนในชาติ โดยได้ร่วมกับองค์การศาสนา ๕ ศาสนา อันได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

และศาสนาซิกข์ ร่วมกันร่างปฏิญญาพญาว่าด้วยการสร้างสังคมสันติภาพ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๗ และได้จัดทำโครงการ “ศาสนิกสัมพันธ์” โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การศาสนา ๕ ศาสนา และเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งกิจกรรมจะประกอบด้วยการประชุมศาสนิกสัมพันธ์สัญจร การจัดตั้งคณะกรรมการศาสนิกสัมพันธ์ประจำจังหวัด การจัดการวาทศาสนิกสัมพันธ์ การประชุมรวมพลังศาสนิกสัมพันธ์ประจำปี การประชุมเสวนาทางศาสนา เพื่อรวมพลังศาสนาในการสร้างความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๙ กรมการศาสนาได้ร่วมกับคณะกรรมการศาสนิกสัมพันธ์ในส่วนกลาง คณะกรรมการศาสนิกสัมพันธ์จังหวัด ๑๔ จังหวัดภาคใต้ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดประชุมเสวนาทางศาสนา เพื่อความสมานฉันท์ในวาระโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของท่าน พุทธทาสภิกขุและเฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๔ พรรษา ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ ณ โรงแรมโดมอนต์พลาซ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งในที่ประชุมได้จัดทำปฏิญญาสุราษฎร์ธานีภายใต้กรอบแนวทางปฏิญญาพญาเพื่อสร้างสังคมสันติภาพ โดยประกาศว่า องค์การศาสนาและผู้นำศาสนาจะต้องดำเนินการร่วมกันดังต่อไปนี้

๑. จากอนุสนธิปฏิญญาพญาว่าด้วยการรวมพลังของศาสนิกสัมพันธ์ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๗ ทำให้เกิดมีองค์กรกลางเพื่อศาสนิกสัมพันธ์คือสภาศาสนิกสัมพันธ์ดำเนินการ เพื่อสร้างความสมานฉันท์ด้วยพลังทางศาสนาให้เกิดขึ้นแก่ปวงชนชาวไทยและเป็นองค์กรที่ช่วยสืบสานอย่างต่อเนื่องให้ยั่งยืนต่อไป

๒. จะประกาศสัจจะว่าศาสนิกชนของทุกศาสนามีความเป็นหนึ่งเดียวกันในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นกับแผ่นดิน

๓. ในกรณีที่มีการละเมิดต่อศาสนาใดศาสนาหนึ่งสภาศาสนิกชนจะปกป้องศาสนานั้น ๆ

๔. สนับสนุนให้ศาสนิกชนของทุกศาสนาเข้าถึงแก่นศาสนาของตนเองและเข้าใจถึงศาสนาอื่น ๆ

๕. จะร่วมกันเผยแผ่หลักธรรมของทุกศาสนาให้ศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง อันจะเป็นผลให้จิตใจของศาสนิกชนทุกศาสนาหันมาให้ความสำคัญของจิตใจมากกว่าวัตถุด้วย วัตถุประสงค์อันเป็นหนึ่งเดียวกันคือพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ

๖. จะรวมพลังแห่งความเอื้ออาทรมีน้ำใจเป็นไมตรีสังเคราะห์ช่วยเหลือเอื้อเพื่อแก่เพื่อนร่วมแผ่นดิน เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นอย่างเต็มกำลังความสามารถของแต่ละศาสนา

๗. ศาสนิกสัมพันธ์เป็นองค์กรที่รวมตัวกันส่งเสริมสนับสนุนให้ศาสนิกชนได้นำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันเสริมสร้างความรักความสามัคคีความสันติสุขในสังคมควรได้รับการผลักดันจากทุกฝ่ายทุกภาคส่วนให้มีกฎหมายรองรับเพื่อให้เกิดภาพในการทำงาน

แผนการดำเนินงานศาสนิกสัมพันธ์ขององค์การศาสนาและองค์กรเครือข่าย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๐

